

მოგონებები, დღიურები, ჩანაწერები

I

ნიუო ბურის დღიური

„ჩემი აფრიკული მოგზაურობის ფინალი“
(1900 წ. ივნისი-ივლისი)

თბილისი 2016

საქართველოს
ეროვნული
აღიარებული
აღიარებული

ტექსტის რუსული ვერსია გადმოწერა, ქართულად თარგმნა,
რედაქტირება გაუკეთა და გამოსაცემად მოამზადა

თამარ გაბუნიაშვილი

კორექტორი: მარიამ ჯანიკაშვილი

დიზაინერი: ზაზა ბერიშვილი

ნიგნში გამოყენებული მასალა დაცულია საქართველოს
ეროვნულ არქივში

© ყველა უფლება დაცულია

ISBN 978-9941-0-9560-3 (ტომეულის)

ISBN 978-9941-0-9561-0 (პირველი ტომის)

www.justice.gov.ge

საქართველოს National
არქივები Archives of
Georgia

www.archives.gov.ge

საქართველოს
არქივები
არქივი

შესავალი

ნიკო ბაგრატიონი, იგივე ნიკო ბური 1868 წელს დაიბადა ბაგრატიონ-მუხრანელთა სასახლეში, სოფელ მუხრანში. მუხრანელ ბაგრატიონთა შტოს ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი წარმომადგენელი, წინაპართა მსგავსად, რუსეთის იმპერიაში სამხედრო სამსახურის გზას არ გაჰყოლია: 1884 წლიდან, მამის გარდაცვალების შემდეგ, ის სათავეში ჩაუდგა მუხრანის მამულების ნაწილს, აგრეთვე გახსნა არყის სახდელი და საკმაოდ შემოსავლიან მეწარმედაც იქცა.

საკუთარი ცხოვრების ერთ-ერთ გარდამტეხ მომენტად ნიკო ბური მიიჩნევს 1896 წელს, როცა რუსეთის იმპერატორის - ალექსანდრე მესამის - კორონაციას დაესწრო, როგორც ბაგრატიონების დელეგაციის წევრი. ამ მომენტს იგი თავის ბიოგრაფიაში აღწერს, როგორც პირველ ნაბიჯს „საოცნებო უცნობი ქვეყნების“ ნახვისაკენ¹. ღონისძიების დასრულების შემდეგ ნიკო ბური დელეგაციის სხვა წევრებს გამოეყო და მათთან ერთად საქართველოში აღარ დაბრუნებულა. მოსკოვში ყოფნისას იგი შეხვდა თავად ნიკოლოზ ორბელიანს, რომელიც, როგორც თვითონ აღწერს, „კარგ გუნებაზე იყო, რადგან კნეინა ელისაბედ დიმიტრი ორბელიანის ასულის, ბარიატინსკის მეუღლის ქონების ნახევარი მიიღო მემკვიდრეობით“². სწორედ ორბელიანმა შესთავაზა ნიკო ბურს „ცხელ ქვეყნებში“ ლომებზე სანადიროდ წასვლა, რამაც განსაზღვრა კიდეც ამ უკანასკნელის ცხოვრების შემდგომი გზა.

ამ მცირე ვოიაჟის შემდეგ ნიკო ბური სამშობლოში დაბრუნდა და მამულის საქმეების მოწესრიგებას შეუდგა, თუმცა მოგზაურობით შეპყრობილი, ერთ ადგილას დიდხანს ვერ გაჩერდა და 1899 წელს უკან დაბრუნდა ნიკოლოზ ორბელიანთან მოსკოვში. რუსეთში ის რამდენიმე თვე დარჩა, რადგან ორბელიანის გადაუდებელი საქმეების გამო ვერ მოახერხეს აფრიკაში სანადიროდ წასვლა. ეს პერიოდი ნიკო ბურმა რუსეთის ქალაქების და მათი ღირსშესანიშნაობების დასათვალიერებლად გამოიყენა. ამასობაში ორბელიანიც გათავისუფლდა საქმეებისგან

1 ბაგრატიონი აფრიკაში, ნიკო ბაგრატიონი ბურებთან, მოგონებები (მე-3 გამოცემა), 1990, გვ. 69-70.

2 იქვე.

და ორივე გაემგზავრა პარიზში, 1900 წლის მსოფლიო უნივერსალურ ექსპოზიციას, რის შემდეგაც აპირებდნენ აფრიკაში, საფარიზე წასვლას. პარიზში ბაგრატიონმა და ორბელიანმა ოთხი თვე დაჰყვეს. როგორც ნიკო ბური წერს, კოლამ (ნიკოლოზ ორბელიანმა) საბოლოოდ გადაიფიქრა აფრიკაში წასვლა, მის გადარწმუნებას ეცადა, თუმცა ვერ დაიყოლია და ნიკო მარტო გაემგზავრა სანადიროდ.

ნიკო ბურის გამგზავრებას დაემთხვა 1899 წლის 11 ოქტომბერს ინგლისის მიერ სამხრეთ აფრიკის (ბურების) რესპუბლიკის წინააღმდეგ საომარი მოქმედებების დაწყება. ომის ისტორიებით გაჯერებული ატმოსფერო ნიკომ მარსელიდან ალექსანდრიაში მიმავალი გემის კაიუტებშივე იგრძნო. ზოგადად ამ ომზე ლაპარაკობდნენ, როგორც მჩაგვრელი იმპერიის მიერ თავისუფლების მოყვარული პატარა სახელმწიფოს განადგურების მცდელობაზე. ალექსანდრიაში ყოფნისას ნიკო ბურს რამდენიმე დღე იგივე ესმოდა, რის შემდეგაც საფარიზე წასვლის სურვილი ნელ-ნელა შეიცვალა ბურების მხარეზე ომში ჩაბმის სურვილად. „გამახსენდა საყვარელი საქართველო! მთელი ჩემი არსება მოიცვა ბურებისადმი თანაგრძნობამ და უყოყმანოდ გულში ღრმად ამოვიჭერი - დავხმარებოდი თავისუფლების მოყვარულ პატარა ხალხს, რომელსაც ინგლისი მოსპობას უპირებდა“³.

ნიკო ბური გაემგზავრა სამხრეთ აფრიკაში, შეხვდა ბურების სახელმწიფოს პრეზიდენტ პოლ კრიუგერს და ჩაერთო ანგლო-ბურების ომში პოლკოვნიკის რანგში. ომის მიწურულს მისი ბატალიონი გენერალ კრონის მეთაურობით ტყვედ ჩავარდა. თავდაპირველად მეომრებს, მათ შორის ნიკოსაც, სიკვდილი მიუსაჯეს, თუმცა სამეფო ოჯახის წევრობის გამო სასჯელი შეუცვალეს და წმინდა ელენეს კუნძულზე გადაასახლეს. წმინდა ელენეს კუნძულზე ნიკო ბური შეუდგა მემუარების, აგრეთვე მცირე დღიურის წერას. ამ დღიურიდან ცალკეული ამონარიდები შესულია მის მემუარებში, თუმცა დღიურში ამბები აღწერილია უფრო დაწვრილებით.

ნიკო ბურის დღიური

4

ნიკო ბური მოგვითხრობს ყოფითი სირთულეებისა და განცდების შესახებ წმინდა ელენეს კუნძულზე: სრული

3 ბაგრატიონი აფრიკაში, ნიკო ბაგრატიონი ბურებთან, მოგონება (მე-3 გამოცემა), 1990, გვ. 69-70.

უსახსრობა, დარდები ქვეყანასა და ოჯახზე, გაქცევაზე მუდმივი ფიქრი, თავისუფლების დაუოკებელი სურვილი, დაწვრილებითი ანგარიშები, ადამიანები, რომლებთანაც მას კუნძულზე ურთიერთობა უწევდა. ყველა ეს საკითხი დაწვრილებით აქვს გაშლილი ამ ძალიან პატარა, თუმცა საინტერესო ცნობებით აღსავსე დღიურში.

ომის შემდეგ ნიკო ბური საქართველოში დაბრუნდა, მონაწილეობდა პირველ მსოფლიო ომში. საქართველოს გასაბჭოების შემდეგ დარჩა თბილისში და ოპოზიციაში ჩაუდგა ადგილობრივ ბოლშევიკებს. ნიკო ბური მათაც დაინდეს და არ დახვრიტეს, არც გადაასახლეს, თუმცა ყველანაირი ქონება ჩამოართვეს. გადმოცემით, ის ცხოვრების ბოლო წლებში თბილისის ბაზარში სიგარეტით ვაჭრობდა, უკვე გაცვეთილ სამეფო ტანსაცმელსა და ატრიბუტებში გამოწყობილი⁴.

ნიკო ბურის მემუარები „ბურებთან“ პირველად 1951 წელს გამოიცა. ეროვნულ არქივში, ამ ნაშრომის შავი ვარიანტების გარდა, დაცულია ნიკო ბურის პირადი ფონდი, რომელშიც მისი ცხოვრების და მოღვაწეობის ამსახველი მრავალი სხვა დოკუმენტი ინახება. დოკუმენტებს შორის ერთ-ერთია მცირე ფორმატის ბლოკნოტი, მისი ჩანაწერები წმინდა ელენეს კუნძულზე გადასახლებიდან. გარდა ამისა, არქივში ინახება 200-ზე მეტი საოჯახო ფოტო, მათ შორის ფართო საზოგადოებისთვის უცნობი რამდენიმე სურათი, რომელთაც თან ვურთავთ წიგნს.

წინამდებარე გამოცემაში მკითხველს ვთავაზობთ ამ დღიურის ქართულ თარგმანს და ორიგინალის ფოტოვერსიას. ვფიქრობთ, ქართველი საზოგადოებისთვის საინტერესო იქნება ამ კარგად ცნობილი ადამიანის კიდევ ერთი ხელნაწერის გამოქვეყნება.

ანტონ ვაჭარაძე

4 ნიკო ბურის ბიოგრაფიის შესახებ შეგიძლიათ იხილოთ: Apollon Davidson, Irina Filatova, The Russians and the Anglo-Boer War, „Human and Rousseau/Combined Book Services“, June, 1998.

ՆԱԽԱՐԱՅՈՒՄԻ
ՆԱԽԱՐԱՅՈՒՄԻ
ՆԱԽԱՐԱՅՈՒՄԻ

„რა ვიყავი და რა ვარ ახლა“

ნიკო ბური
ბაგრატიონ-მუხრანელი

საქართველოს
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ՆԱԽԱՐԱՅՈՒՄԻ
ՆԱԽԱՐԱՅՈՒՄԻ
ՆԱԽԱՐԱՅՈՒՄԻ

მუხრანის სასახლე, ბაგრატიონ-
მუხრანელების საგვარეულო
რეზიდენცია
[XIX ს.]

[2 ფ.] ახალი¹ არაფერია, ქარბუქი გრძელდება. წერა მომინდა, არ ვიცი, რატომ. გულზე ნალველი შემომანვა. ჩემების ნახვა მომინდა, ძნელია მარტოობა უცხო ქვეყანაში, უცხო ხალხში, სადაც სამლოცველოებიც კი არაა და საშინელი მოწყენილობაა.

დღეს ფრანგებს რევოლუციასთან დაკავშირებული დიდი სახალხო დღესასწაული აქვთ. მისი აღნიშვნა ფრანგ ტყვეებსაც სურთ, თუ ამინდი ხელს შეუწყობთ. ლამის 11 საათია.

[3 ფ.]

21 ივნისი²

ქარმა ჩემი ქუდი ზღვაში წაიღო, დავდიოდი თავგაკრული.

23 ივნისი

ჩვენმა ზედამხედველმა პოლკოვნიკმა დამტვრეული ფრანგულით მკითხა: თქვენი ქუდი ქარმა წაიღო? მე ვუპასუხე: დიახ, ჩემო პოლკოვნიკო.

რამდენიმე წუთში ინგლისელმა ოფიცერმა პოლკოვნიკის მიერ გამოგზავნილი ახალი ქუდი მომიტანა.

26 ივნისი

ფერადკანიანმა ტყვემ ინგლისელი ტყვეების მთვლელი გალახა. საკვირველია, რომ ყველა ბურმა მის წინააღმდეგ გაილაშქრა [4 ფ.], მიუხედავად იმისა, რომ ის ტრანსვაალელად ითვლებოდა და ბურებთან ერთად ტყვედ იყო აყვანილი.

28 ივნისი

კაპიტანი ფრიგულიუსი, მე და კონტ. ბრედა ერთად ვსეირნობდით და წმ. ელენეს კუნძულის მიდამოებს ვათვალიერებდით. გავედით დილის 10 საათზე და დავბრუნდით საღამოს 5 1/2 საათზე.

1 ყდაზე მინაწერია: გრაფი სინკევიჩი პოლონელი.
2 მინაწერია: კაპიტანი – ფრიგულიუსი.

27 ივნისი

ჩამოიყვანეს ევროპელი ტყვეები, რომლებიც ინგლისელებმა ქ. მაფეკინგთან აიყვანეს.

5 ივლისი

საფრანგეთის კონსული მენვია და მომიკითხა.

6 ივლისი

გენერალ რობერტსისგან მივიღე უარი. ის ვერ პოულობს ჩემთვის, როგორც ოფიცრისათვის, პაროლის მოცემის მოტივს.

[5 ფ.] 9 ივლისი

ჩემი რაზმის ფრანგ ოფიცერს ბურებთან ჩხუბი მოუვიდა. იგი მიწაზე დააგდეს. ყველა ბური გამოვიდა ბურის დასახმარებლად, ამერიკელებმა კი ფრანგების მხარე დაიჭირეს. საბოლოოდ, გამარჯვება ევროპელებს დარჩათ.

9. ინგლისელმა ჯარისკაცებმა ერთმანეთში იჩხუბეს – შავები თეთრების წინააღმდეგ. მგონი მსხვერპლიცაა. ღამეა. ვერაფერს ვხედავ; ინგლისელების ბანაკში დიდი აურზაურია. დილით ალბათ შეგვატყობინებენ სიმართლეს.

[6 ფ.] 10. მსხვერპლი არ ყოფილა, მაგრამ ბევრი დაჭრილია: შავების მხრიდან – 7, ხოლო თეთრებისა – 25. სასჯელად შავებს საომრად უშვებენ აფრიკაში.

ბრედამ 2 შილინგი მასესხა, ერთი შილინგი პაპიროსის ქალაღდ-ისთვის, ხოლო მეორით კი ჩვენთვის პაპიროსი შევიძინე.

ბრედა – 2 = 1 შილინგი

ბრედამ მასესხა – 2 ½ შილინგი

ვისესხე 1 ყუთი პაპიროსი, რომელიც 2 შილინგი ღირს. ოფიცერს ერთი ბარათი ვესესხე და სახლში გასაგზავნი წერილი დავწერე.

[7 ფ.] ანგარიში – 1 ივნისი

კარაქი – 1 შილინგი

შაქარი – ½ შილინგი

პიკული – 1 შილინგი

მურაბა – 1 ½ შილინგი

ნამცხვარი – 1 შილინგი

2 ივლისი

კაკაო – 2 შილინგი

მარკა – ½ შილინგი

ქალაღდი – 1 შილინგი

სულ = 8 ½ შილინგი

5 ივნისი

„პორეჩ“ – 2 შილინგი

ბრინჯი – 2 შილინგი

შაქარი – ½ შილინგი

მურაბა – 2 შილინგი

7 ივნისი

კარაქი – 1 ½ შილინგი

შაქარი – 1 შილინგი

9 ივნისი

წვერის გაპარსვა – 1 შილინგი

10 ივნისი

ლიმონათი – ½ შილინგი

13 ივნისი

[8 ფ.] სავარცხელი – 1 შილინგი

ასანთი – ½ შილინგი

„ბონალი“ – 1 შილინგი

16 ივნისი

ქალაღდი – 1 შილინგი

სანთლები – 1 შილინგი

21 (?)

„პორეჩ“ – 1 შილინგი
მარკები – ½ შილინგი
„ბონალი“ – ½ შილინგი
სულ – 16 ½ შილინგი

23 ივნისი

„ლაიმჯუსი“ – 2 შილინგი
შოკოლადი – ½ შილინგი
შაქარი – 1 შილინგი

26 ივნისი

„პორეჩ“ – ½ შილინგი
ბრინჯი – 1 შილინგი
„ბონალი“ – ½ შილინგი

28 ივნისი

სიროფი – 2 შილინგი
პიკული – 1 ½ შილინგი
[...] – ½ შილინგი
მარკები – ½ შილინგი

29 ივნისი

[9 ფ.] სანთლები – 1 შილინგი
სიროფი – 2 შილინგი
ლიმონათი – ½ შილინგი
შაქარი – 2 შილინგი

30 ივნისი

მურაბა – 1 შილინგი
ბანანი – 1 შილინგი
ანტონმა მარკები მაჩუქა – 2 შილინგი
სულ = 20 შ. 3 პ.

ყოველთვიური დანახარჯი
პროდუქტზე 54 შ. 3 პ.

1 ივლისი

ლ. — 8 ½ შილინგი
მარკები – 1 შილინგი

3 ივლისი

„პორეჩ“ – ½ შილინგი
პაპიროსის ქალაღი – 1 შილინგი

ფული დამიმთავრდა და ხარჯვაც აღარ შემიძლია, ამიტომ გადავწყვიტე ხარჯთაღრიცხვა ვანარმოო. [10 ფ.] ჩანანერებს 1900 წ. 1 ივნისიდან ვაკეთებ, ზუსტად რომ ვიცოდე, რამდენი მჭირდება თვეში ჩემი ხელმომჭირნე ცხოვრებისთვის. სულ 1 ივნისიდან 3 ივლისის ჩათვლით პროდუქტებზე დავხარჯე 65 ½ შილინგი ან 3 ფუტი ოქრო და 6 ½ შილინგი.

ბაგრატიონ-მუხრანელი
(ხელმონერა)

13 ივლისი

საშინელი ქარბუქია, კარვიდან ვერ გავდივარ, ზღვამ რამდენიმე კარავი ნაიღო.

14 ივლისი

ქარბუქი გრძელდება. ვსხედვართ კარვებში, როგორც კრუხები კვერცხებზე. არაფერი გაგაჩნდეს საკუთარი და ხედავდე, როგორ იღებენ სხვები ახლობლებისგან მანუგეშებელ წერილებს, ფულს, ჩასაცმელს, მე კი ... [11 ფ.] არავისგან არაფერს, თითქოს არასდროს მყოლია არც ნაცნობები, არც მეგობრები, არც ნათესავები; აუტანელი სასჯელია. მეშინია, არ შევიშალო. დილის 4 საათია.

16 ივლისი

ამბობენ, ორმოცმა ბურმა დედოფალ ვიქტორიას თხოვნით მიმართა და გათავისუფლების სანაცვლოდ ერთგულებას დაპირდა. თუ ეს სიმართლეა, მათი მხრიდან ამაზრზენი

ქართველ თავადაზნაურთა დეპუტაცია იმპერატორ ალექსანდრე III-ის თბილისში ჩამოსვლის დროს (მარჯვნივ პირველი დგას ნიკო ბური ბაგრატიონ-მუხრანელი)
1888 წელი

საქციელია. რამდენიმე გაიძვერა ყველას დაღუპავს.

[12 ფ.] ქარბუქი გრძელდება.

ვზივარ წმ. ელენეს კუნძულზე და ვფიქრობ ჩემი და მეტწილად ჩემი ოჯახის გამოუვალ მდგომარეობაზე, განსაკუთრებით კი – დედასა და დაზე. თუმცა ხანდახან, როცა ჩემი ძმა დათა მახსენდება, იმედის სხივი დაანათებს ხოლმე შავბნელ ფიქრებს – იქნებ არ მიატოვოს, თავისი ძლიერი მხრები შეაშველოს და სამშვიდობოს გაიყვანოს. მეორე ძმის – მიშას იმედი კი [13 ფ.] არასდროს მქონია; ან რა იმედი უნდა გქონდეს უხეირო ადამიანისა? ღმერთო, რატომ მარგუნე ასეთი მძიმე ხვედრი, ნუთუ ასეთი ცოდვილი ვარ?! უკვე ლამის ორი საათია, არ მეძინება. ვზივარ და ვწერ ჩემს წარსულზე, აწმყოსა და მომავალზე, ვისხენებ ბედნიერ და უიღბლო წლებს... რა შემიძლია ვთქვა წარსულის უიღბლო წლებზე ახლანდელთან შედარებით? ვფიქრობ, რომ ბედნიერი ვყოფილვარ, რადგანაც არ ვიცოდი, რაოდენ ძნელი ყოფილა ოჯახისგან შორს ყოფნა.

17 ივლისი

დღევანდლამდის ერბო მქონდა, დღეს გამითავდა; დღეის შემდეგ ყოველი ჩემი საჭმელი იქნება გაკეთებული არაერბოთი³.

18 ივლისი

[14 ფ.] წმ. ელენეს კუნძულზე საშინელი ამინდია. ქარბუქი გრძელდება. ჩამოვიდა ჰოლანდიური გაზეთები, საიდანაც სიახლეების გაგება მხოლოდ 21 მაისამდე შეგვიძლია. გაზეთებში წერენ ჩვენი და ინგლისელების 1900 წ. 5 აპრილის შეტაკებებზე. მე დაჭრილების ჩამონათვალში ვარ, მიუხედავად იმისა, რომ ერთი ნაკანრიც არ მქონია. წმ. ელენეს კუნძულზე ჰგონიათ, რომ, ჯერ ერთი – ძალიან მდიდარი ვარ; მეორე – დიდ მხედართმთავარ – ბაგრატიონის შვილთაშვილი ვარ და მესამე – ჩემზე გაძლიერებული მეთვალყურეობაა, რადგან საშინლად ეშინიათ, გაქცევა არ მოვახერხო. სიამოვნებით გავრისკავდი, მაგრამ [15 ფ.] ირგვლივ ზღვაა. ლამის 2 ½ საათია.

19 ივლისი

უამინდობა გრძელდება. ვზივარ და თითოეულ ნათესავს წერილს ვწერ ჯეიმსტაუნისა და წმ. ელენეს კუნძულის ხედვით

³ ეს მონაკვეთი ნაწერი ქართულად.

ნიკო ბურის დღიური
16

გაფორმებულ ღია ბართებზე. ვიცი, ტუსალის გაგზავნილ გრავიურთან ბარათებს ვერასდროს მიიღებენ, [16 ფ.] მაგრამ მსურს ეს ამბავი მენსიერებაში ჩამებეჭდოს. საინტერესო სალამო მქონდა. მე და ჩემი მეგობარი კონტ. ბრედა კაპიტან ფრიგულიუსს ვსტუმრობდით, ჭადრაკს ვთამაშობდით, ვსაუბრობდით ჩვენს არასახარბიელო მდგომარეობაზე, ევროპელებისა და ჩინელების ომზე, ჩვენ ხომ სიმართლე არ ვიციტ. დეპეშაში ნათქვამია, რომ ევროპელებს თვითონ დაუხოცავთ ოჯახები, ხოლო ჩინელებს კი 800-მდე

ანა ალექსანდრეს ასული ბუჭყიაშვილი, ნიკო ბურის მეუღლე
[1900-1905 წლები]

ევროპელი მოუკლავთ. თუ ეს სიმართლეა, წინ დიდი ომი გველის. [17 ფ.] სავანშმოდ კაპიტან ფრიგულიუსთან დავრჩით, რომელიც საკმაოდ პიკანტური კერძით გაგვიმასპინძლდა – ფრიგულიუსის სამშობლოდან გამოგზავნილი თითო ნაჭერი ძეხვი შემოგვთავაზა. მასთან ღამის 2 საათამდე დავრჩით.

20 ივლისი

დღეს ფოსტა მოვიდა ევროპიდან. ტყვეები დილიდან რიგში დგანან. გული მეკუშმება, იქნებ ვიღაცას მაინც გავასხენდი და თითო-ოროლა სიტყვა მაინც მომწერა, თან [18 ფ.] რუსული ანდაზა მახსენდება: „თვალიდან შორს, გულიდანაც შორსაო“. ჩემთვის 2 ცალი საცვალი ვიყიდე, დღევანდლამდის მათ გარეშე დავდიოდი. ჩემი შარვლის უხეში ქსოვილი კანს მიღიზიანებდა და მექავებოდა. მიუჩვევლობის გამო ძალიან ვიტანჯებოდი და ვწვავლობდი. ისეთი შეგრძნება მქონდა, თითქოს მწერები მღრღნიდნენ. კარავში ფოსტალიონი შემოვიდა. მეგონა ჩემთვის

წერილი მოიტანა, თუმცა აღმოჩნდა, რომ წერილი კი მოიტანა, მაგრამ არა ჩემთვის, არამედ ჩემი მეგობრებისთვის. ასე მგონია, ვერ მივალწევ იმ ბედნიერ დღემდე, როდესაც ჩემთვის განკუთვნილი წერილი მამცნობს, რომ სახლში [19 ფ.] ყველაფერი რიგზეა, ყველა ცოცხალი და ჯანმრთელია. შემიძლია აღთქმა დავდო ღვთის წინაშე, რომ კიდევ ერთი წელი თანახმა ვარ, ნეტარებით გავუძლო ყოველგვარ აქაურ ტანჯვას, ოღონდაც ვიცოდე, რომ დედა და და-ძმები კარგად არიან და როგორღაც მოახერხეს იმ უნუგეშო მდგომარეობიდან გამოსვლა, რომელშიც მე ისინი დავტოვე. ვინც არ იცის ჩემი გულის საიდუმლო, შეიძლება იფიქროს, რომ მე, როგორც ლაჩარი, ისე გამოვიქეცი და ორი [20 ფ.] უსუსური ქალი შევატოვე ჩემს მტრებს დასაგლეჯად, მაგრამ მხოლოდ ღმერთმა იცის, რა მინდოდა ჩემი ოჯახისთვის – დედისთვის, დისთვის, ძმებისთვის და რა გამოვიდა: „კაცი ბჭობდა, ღმერთი იცინოდაო“. ღამის პირველი საათია, არ მეძინება.

21 ივლისი

დღეს კარგი ამინდია მოსალოდნელი, ქარი მიწყნარდა და მზემაც გამოანათა. მაშასადამე, წერაც შემიძლია, რადგანაც ჩემი სანერი მაგიდა აღარ ქანაობს. ელოდებიან გემს კაპ(?) კოლონიიდან. [21 ფ.] რადგანაც წერილს არ ველოდები, მათსავით არ ვნერვ-იულობ, ვინც წერილებს აფრიკიდან ელიან. ამინდი აქ ძალიან ცვალებადია – ყოველ წუთში თუ არა, საათში ერთხელ მაინც იცვლის ზნეს, როგორც კეკლუცი ქალბატონი სამოსს. მზიანი დილა იყო. შუადღის 3 საათზე კოკისპირული წვიმა წამოვიდა. ადგილი არაა, წვიმა რომ არ აღწევდეს; ყველაფერი გალუმ-პულია: ჩემი სანოლი, გარდერობი, რა თქმა უნდა, თუ შეიძლება ამას გარდერობი ეწოდოს. ეჭვი მაქვს, წყეული ინგლისელები არ გზავნიან ჩემს წერილებს კავკასიაში. რომც ყველას დავვიწყებოდი, დედა და და ხომ მაინც [22 ფ.] არ დამივიწყებდნენ? დღეს ოფიცერთა კორპუსი აწყობს კლუბს თამაშებისთვის – „ლაუნჩობურთსა“ და ჭადრაკში. მე საპატიო რწმუნებულად ამირჩიეს კენჭისყრის გარეშე, რაც სასტიკად არ მომწონს, რადგან ალბათ ფიქრობენ, რომ მდიდარი ვარ... არადა მგონი ჩემზე ღარიბი აქ ადამიანისშვილი არაა. წავედი „საზოგადოებაში“ მადლობისა და [23 ფ.] დაკისრებულ მოვალეობაზე უარის სათქმელად, მაგრამ უარი მივიღე და ჩემი ნების სანინაალმდეგოდ დავრჩი. შესან-ირიც არაფერი მაქვს იმ მარტივი მიზეზის გამო, რომ არაფერი გამაჩნია. ერთადერთი, რაც შემიძლია გავიღო, ჩემი ნახელავი ჭადრაკის მაგიდა და დაფაა – საკმაოდ ცუდად შესრულე-

ბული, ჯიბის დანით, ხელსაწყო-
ების გარეშე, მაგრამ ჩემთვის
ძალიან ძვირფასი, რადგან,
როგორც ხარატის, ჩემი პირველი
ნახელავია.

[24 ფ.] დღეს ზუსტად სამი თვე
შესრულდა ჩემი წმ. ელენეს
კუნძულზე ჩამოსვლიდან.
4 საათისთვის ოფიცრებმა
მომაკითხეს ბანქოს სათამაშოდ.
მიუხედავად იმისა, რომ თამაშის
დიდი მოყვარული ვარ, ფულის
უქონლობის გამო მათთან ერთად
ვერ ვთამაშობ. ვზივარ, ვუყურებ
და ვფიქრობ, რით გავუ-
მასპინძლდე. რადგან „პროვიზია“
გამითავდა, ჩაით გამასპინძლება
მომინდეს. ჩემმა მეგობარმა კონტ.
ბრედამ მამისგან 200 მანეთი
მიიღო. სესხება [25 ფ.] შემომ-

სხედან: ნიკო ბური ბაგრატიონ-
მუხრანელი და ანა ალექსანდრეს
ასული ბუჭყიაშვილი. დგანან:
თამარა ალექსანდრეს ასული და
უცნობი [1900-1905 წლები]

ნიკო ბური ბაგრატიონ-
მუხრანელი
[XIX საუკუნის მინურული]

ნიკო ბური ბაგრატიონ-მუსრანელი
მეუღლესთან - ანა ბუჭყიაშვილთან და
ქალიშვილთან ერთად
[1900-1905 წლები]

თავაზა, მე კი ჩემების ფინანსური მდგომარეობიდან გამომდინარე, უარი ვუთხარი. არა, არც მითხოვია, როგორ გავბედავდი, ნეტა როგორმე თვითონ გამოძვრნენ იმ მდგომარეობიდან, რომელშიც ისინი დავტოვე, მე კი, აქ როგორმე გავიტან თავს. კარგია, რომ თბილისიდან გამომგზავრებისას ჩემს ძმას, დათას მინდობილობა დავუტოვე. ლამის 2 ½ საათია.

22 ივლისი

[26 ფ.] ცუდი ამინდია. მოღრუბლულია და ცივა. ნეტა რას ფიქრობს ჩემზე საცოდავი დედაჩემი? ნუთუ ჰგონია, რომ ჩემი ნებით მივატოვე ისინი? ოჰ, ნეტა იცოდეს ჩემი **[27 ფ.]** აფრიკული მოგზაურობის ფინალი – რა ტანჯვა-წამება გამოვიარე; ნეტა შემეძლოს მინერა და ახსნა, გულზე მომეშვებოდა, მაგრამ არ შემიძლია, რადგან ყველა ჩემი წერილი ინგლისელების მიერ კონტროლდება და თუ გაიგეს სიმართლე, ალბათ გაცილებით მკაცრად დამსჯიან. აქ თუ დავილუბე, დღიურებიდან შეძლებენ გაიგონ ყველაფერი. უცხოთვის ჩემი დღიურები ნაკლებად გასაგებია, რადგან სახელებს არ ვწერ და ვანარმოებ ნუმერაციას, მაგრამ, თუ ისინი დედაჩემის ან დეიდა ნუცას ხელში აღმოჩნდა, უმაღვე მიხვდებიან ყველაფერს და გაიგებენ, თუ როგორ ვიტანჯებოდი სულიერად თუ მორალურად.

22 ივლისი

[28 ფ.] კვირა დღეა, ქარიანი ამინდია, ახალი არაფერია. გ. ვიტამორმა საჩუქარი გამიკეთა – ძვირიანი არა, მაგრამ ძალიან საჭირო ნივთი – ცოლისგან სახსოვრად მიღებული მშვენიერი პატარა შუშის ჭიქა მაჩუქა.

ნეტა გამოიხედოს ვინმემ ჩემკენ, რა ვიყავი და რა ვარ ახლა. მე, რომელიც ჩემს სამშობლოში თუ არ ძალიან, ჯორ-ცხენზედ არ ვიკადრებდი შაჯდომას და აგრეთვე თუ არ ფაიტონით, ფეხით არ ვკადრულობდი სიარულს, რომელს ახლა მაცვია **[29 ფ.]** დაგლეჯილი ჩექმები და თუ ესენიც არ მექნება, ფეხშიშველიც კარგად ვივლი. ღვთის წინაშე ხალხს მე ვერ დავენდურები აქა, ყველანი ღირსეულს პატივს მცემენ და ყოველი ტყვე ცდილობს მე რითიმე მასიამოვნოს, მარამ იგი სულ ჩემთვის ფუჭია, ჩემსა გულსა ველარავინ გაამთელებს, სულ რომ აქ, სხვა ქვეყანაში, ოქროში მატყვივონ და მილიონები მომცენ. რათ მინდა, რისთვის მინდა? რა, ჩემს პატარა ფუნჩულა დას, თამარს, უყიდი რასმე, ანუ ჩემს დედას ვასიამოვნეფ რითმე, ანუ ჩემს ძმებს და სახლს წინ წავაყენეფ? ამ ფიქრმა დამაბერა,

დამაბერა მე. მართალია, ჩემს თავზე ბევრი თმა არ იყო, მარამ ჭალარა არ ერია, ახლა კი ჩემს თმა და **[30 ფ.]** წვერებში ბევრი ურევია ჭალარა. ვინც არ იცის ჩემი წლოვანება, თავის დღეში ვერ წარმოიდგენს, რომ 34 წლისა ვარ⁴.

ინგლისური რაზმის კაპიტანი შემოვიდა, რომელსაც ჩემთან მეგობრობა სურს, მე კი მასზე გული ამიცრუვდა; გუშინდელი უბედური შემთხვევა მომიყვა.

21 ივლისის საღამოს რამდენიმე ახალგაზრდა ზღვაზე შეიკრიბა და სათევზაოდ ნავით გაემგზავრა. ქარმა ნავი ამოაყირავა და ყველანი წყალში აღმოჩნდნენ. ბედად, ისინი **[31 ფ.]**ქ. ჯეიმსტაუნთან მდგარი სამხედრო გემიდან შენიშნეს და საშველად მეზღვაურები გამოგზავნეს. ორი მათგანი ცოცხალმკვდარია და იმედიც არ აქვთ მათი გადარჩენის, ხოლო დანარჩენი ორის პოვნა საერთოდ ვერ შეძლეს. ერთ-ერთი მათგანი კაპიტან მ.-ს შვილია. დღეს დილით ჩემმა ლაქიამ დამსაჯა: შეშისა და ნახშირის უქონლობის გამო ყავა არ მომიდულა, შემდეგ კი უფრო სასტიკად ქარმა დამსაჯა – კაპიტნის ნაჩუქარი **[32 ფ.]** ქუდი წამგლიჯა, რიგით მეორე. ვიშოვი აქ კიდევ ქუდს? ეტყობა, რამდენიმე დღე მაინც მომიწევს თავგაკრული სიარული. იმედაცრუებული ჭადრაკს ვთამაშობდი. 5 პარტია ვითამაშე, აქედან 2 მოვიგე, სამი კი წავაგე. საშინლად მინდა, რამდენიმე წუთით ჩემს სახლში გავჩნდე, **[33 ფ.]** მოვეფერო დედას და დას, გავიგო, როგორაა საქმეები და თუნდაც მერე მოვკვდე, დამშვიდებული გულით... ლამის 2 საათია.

23 ივლისი

შუადღეა. ცუდი ამინდია. მთელი ღამე არ მძინებია, თავს შეუძლოდ ვგრძნობდი. დღეს ლოგინიდან შუადღის 11½ ავდექი, მადა არ მაქვს; მეშინია, ავად არ გავხდე, ყველა ბედნიერებასთან ერთად ავად გახდომალა მაკლია – რომ ვკვდებოდე, წყლის მომწოდებელი არ მყავს. **[34 ფ.]** მომიტანეს ფოტო, მოყვარულის მიერ გადაღებული, როგორ მიყვავართ ტყვეები დაცვის თანხლებით ქ. ჯეიმსტაუნის ქუჩებში. ფოტო უხარისხოა, მაგრამ სხვა ოფიცრებს შორის ჩემი ამოცნობა შესაძლებელია. წიგნებიც კი არ მაქვს. რაიმე რომ მქონდეს წასაკითხი, გულს გადავაყოლებდი და ამდენს აღარ ვიფიქრებდი. დეიდაჩემს და ანეჩკა ბუჩკიევას ვთხოვე რუსულ-ფრანგული „Грань мер“ ლექსიკონისა და რამდენიმე წიგნის გამოგზავნა, თუმცა წერილები 5 მაისს გავგზავნე, **[35 ფ.]** დღეს კი 23 ივლისია და არანაირი პასუხი არ მიმიღია. მათ ვერც

4 ეს მონაკვეთი ნაწერია ქართულად.

კი წარმოუდგენიათ, როგორ მსჯიან, როცა წერილებს არ მწერენ. უკვე ღამის 3 საათია, ვზივარ და ვწერ ჩემს წიგნს, ფეხებში საშინლად მიბერავს, საკმაოდ ცივა, ლოგინში უნდა ჩავწვე.

24 ივლისი

საზიზღარი ამინდია, ცუდად მეძინა, მოხუცი მალხაზი და ჩემი კარ-მიდამო მესიზმრა, სხვა არავინ, არც ძმები, არც და, არც დედა, გული ცუდს მიგრძნობს. ღმერთო, მე **[36 ფ.]** მომეცი მათი სატანჯველი, მე ხომ ისედაც დასჯილი ვარ, მათ კი ააცილე ყველაფერი ცუდი, რასაც გული მიგრძნობს. რა წყევლა სდევს ჩვენს გვარს ასეთი, მათ ხომ არაფერი დაუშავებიათ, რატომ სჯი ასე მკაცრად? მაგრამ თუკი ვინმე ერთ-ორ სიტყვას მაინც მომწერს და მეტყვის, შენები ცოცხლები და ჯანმრთელები არიანო, ცოტა გულზე მომეშვება და გავთავისუფლდები იმ საშინელი წინათგრძნობისგან, რომელიც ყველგან, ძილშიც კი, თან მდევს და არ მასვენებს. ჩემი გონება დაძაბულია და **[37 ფ.]** კონცენტრირებულია იმ პრობლემის გარშემო, რომლის მოგვარებაც შეუძლებელია.

დღეს დილით შაქარი გამითავდა, ახლა მომიწევს დილა-სალამოს უშაქრო ჩაისა და ყავის დალევა. სტეარინის სანთლების მარაგი მაქვს. ალბათ ივლისის ბოლომდე მეყოფა. ძალიან გამიჭირდება, როცა გამითავდება. ღამით წერას ვერ შევძლებ. დღემდე ასე ვიქცეოდი, რადგან ძალიან ძნელია სალამოს 6 საათიდან დილის 6 საათამდე კარავში ჯდომა. ჩემი ისედაც შერყეული ნერვები ამას **[38 ფ.]** ვერ გაუძლებს. ჩემს გაუსაძლის მდგომარეობაში ნუგეშს მხოლოდ იმაში ვპოულობ, რომ ეს საშინელი სატანჯველი სხვაგან, ჩემი სამშობლოდან შორს, მხვდა წილად. ეს რომ ჩემს ქვეყანაში დამმართნოდა, ალბათ ვერ გაუძლებდი და თავს მოვიკლავდი. სალამოს კაპიტანმა **[39 ფ.]** ფრიგულიუსმა თავისთან მიმიპატიჟა ვისკის დასაღევად. ეს ჩვენი არყის მსგავსი ინგლისური სასმელია. ჩემს მეგობარ ბრედასთან ერთად მივედი. რადგან დალევის მოყვარული არ ვარ, არ დამიღევია, ვიჯექი ღამის 11 საათამდე. შემდეგ კარავში დავბრუნდი, დაძინება მინდოდა, მეგონა რამეს ვიპოვიდი, მაგრამ ამაოდ. უნდა დავიძინო და ხვალინდელ დღეს ველოდო. 7 საათზე ჩემი კამერდინერი მომიტანს უშაქრო ყავას, არ ვიცი, მომეწონება თუ არა. ღამის 11½ საათია.

25 ივლისი

[40 ფ.] ეზოში ტალახია. მთელი ღამე წვიმდა, საშინელი ნესტია. ეს არც თუ ისე კარგია ჩემი ძველი ქრილობისთვის, მაგრამ,

ღვთის მადლით, ჯერჯერობით არ მახსენებს თავს. აქ სულ 50 ტყვე ოფიცერი ვართ, მთლიანობაში კი ჯარისკაცებიანად – 2000.

წყლის დეფიციტია, ზოგჯერ დილით პირის დაბანასაც ვერ ვახერხებთ, რადგან მერე დასალევი წყალი აღარ დაგვრჩება. წყალი არ მომწონს, თუთიის გემო დაჰკრავს. [41 ფ.] ჩვენ შორის ბევრი ავადმყოფობს. დღეს ჰოსპიტალში შევიარე და დეზინტერიით დაავადებული 12 ოფიცერი ვნახე. ჩემი აზრით, ამის მიზეზი აქაური წყალი და ნესტი უნდა იყოს. ფული რომ მქონდეს, ვიყიდდი ფიცრებს და ჩემს კარავში იატაკს დავაგებდი, როგორც ეს არაერთმა სხვა ოფიცერმა გააკეთა, მაგრამ, სამწუხაროდ, წმ. ელენეს კუნძულზე ეს საკმაოდ ძვირი ფუფუნებაა.

დილის უშაქრო ყავა არ მომეწონა, მაგრამ 1 ჭიქა მაინც დავლიე. დღეს ფოსტაში ოთხი ფოტოებიანი, ორმაგი მარკებით ე.წ. „შეკვეთილი“ ღია ბარათი მივიტანე დედისთვის, თამარა სიმონოვიჩისთვის, გაბო მაღალოვისა და ანნა [42 ფ.] ბუჩკიევა-ასთვის. დედას წერილი ფრანგულ ენაზე დაუწერე. საღამოს გ. ვიტამორმა შემომირბინა და ცოლის გამოგზავნილი უგემრიელესი შოკოლადის ერთი ნატეხი მომიტანა. მადლობა ოფიცრებს, რომლებსაც ძალიან ვუყვარვარ. არ ვიცი, რა ნახეს ჩემში ასეთი, რომ ყველა სათითაოდ ცდილობს, რითიმე მასიამოვნოს. შოკოლადი [43 ფ.] ძალიან დიდი ხანია, ტფილისიდან გამგზავრების მერე, აღარ მიჭამია. უგემრიელესი იყო და ვახშამზე დიდი სიამოვნებით მივირთვი პურთან ერთად. რადგანაც წიგნების გარეშე ძალიან მოწყენილი ვარ, ერთმა ოფიცერმა დასაკრავი ინსტრუმენტი მომიტანა, [44 ფ.] რომელსაც ჩვენ „ცინბალკას“ ვეძახით, მაგრამ, ჩემდა საუბედუროდ, დაკვრა არ ვიცი. მინდა ვისწავლო, თუ ძალიან ძნელი არ იქნება, იმიტომ, რომ ისევე, როგორც ჩემი ყოფა, მე თვითონაც აუტანელი, ცივისისხლიანი, ეჭვიანი გავხდი, ყველა და ყველაფერი მაღიზიანებს და ეს რალაც საშინელებად მაქცევს, გული კი აღარავის ენდობა. ალბათ ავად ვარ, არა, ნამდვილად ავად... მიუხედავად იმისა, რომ არაფერი მანუხებს, ცოტა ნერვები უნდა დავინწყნარო, მაგრამ მე და ჩემს გონებას მხოლოდ დედისგან მიღებული წერილი თუ [45 ფ.] დაამშვიდებს – განა საყვედურის, არამედ მანუგეშებელი; სადაც ეწერება, რომ ყველაფერი კარგადაა და საქმეები არაჩვეულებრივად მიდის. მაშინ კი ვიტყვი, რომ ბედნიერი კაცი ვარ, რადგან დედისგან ასეთი მშვენიერი ამბები გავიგე. დღეს ჩემ მიერ დაწერილი წიგნიდან სიტყვებს ვითვლიდი. [46 ფ.] აღმოჩნდა, რომ 20000

ნიკო ბური ბაგრატიონ-მუხრანელი და მისი
თანამებრძოლი ფრანგი გრაფი ბრედა ბურეზის ომში
[1900-იანი წლები]

სიტყვა დამინერია. ცოტა არ იყოს, გამიკვირდა, რადგან ამინდი მუშაობის საშუალებას არ მაძლევს, ზოგჯერ ნაწერს მთლიანად მისველებს და თავიდან გადაწერა მიწევს. ეს ხომ ორმაგი შრომაა?! მთელი ღამე არ მეძინა. წვიმა კარავში აღწევს, მთელი ღამე ჯდომა მომიწია, აქ დანოლა წარმოუდგენელია. რამდენიმე ფქვილის ტომარისგან შეკრული ჩემი ლოგინი მთლიანად გალუმპულია. დილის 5 საათია.

26 ივლისი

[47 ფ.] კარგი ამინდია. უძილო ღამის შემდეგ თავი დამძიმებული მაქვს, მეძინება. რადგან ჩემებისგან არანაირი ამბავი არაა და ჩემზე გამკაცრებული მეთვალყურეობაა, მინდა ვთხოვო ერთ ჩემს მეგობარს, [48 ფ.] დამინეროს წერილი სპირიდონ სიმონოვი-ჩისათვის გერმანულ ენაზე. იქნებ ამ წერილმა მაინც მიაღწიოს ადრესატამდე. დღეს ვათვალიერებდი მიდამოებს, ზღვასთან გასასვლელს. ასეთი ადგილი ცოტაა წმ. ელენეს კუნძულზე – სულ სამი და სამივეგან გუმაგები დგანან. სურვილის შემთხ-

ვევაში, გაქცევა ჩემთვის პრობლემას არ წარმოადგენს, თუმც სახიფათოა, მაგრამ უკვე რა მნიშვნელობა აქვს – მკვდარი ვიქნები, თუ ცოცხალი... ერთადერთი, რაც მაჩერებს, ჩემი ნიგნია. რაღაც უნდა დამიჯდეს, მინდა დავასრულო. [49 ფ.] ეს ნიგნი ჩემი სიკვდილის შემთხვევაში თვალებს აუხელს ჩემებს და აჩვენებს, რომ მე მათ წინაშე დამნაშავე არ ვარ და როგორ სასტიკად მექცეოდნენ მაშინ, როდესაც მე მათ არაფერს ვთხოვდი, ან როგორ უნდა დამხმარებოდნენ ტფილისიდან. ერთადერთი, რასაც ვთხოვდი, წერილები იყო, საიდანაც მათ შესახებ შევიტყობდი [50 ფ.]. ეს კი ცოტათი შეამსუბუქებდა ჩემს მძიმე მორალურ მდგომარეობას. რისთვის ან ვისთვის უნდა გაეუფრთხილდე სიცოცხლეს? ალბათ ყოველდღე ვივლი და კარგად შევისწავლი აქაურობას, აგვისტოში კი წიგნსაც დავასრულებ და თუ მანამდე ჩემიანებისგან წერილს არ მივიღებ [51 ფ.], ჩავთვლი, რომ აღარ სურთ და სცხვენიათ ჩემთან ურთიერთობა. მაშინ თავისუფალი კაზაკი გავხდები და გავიქცევი, თუნდაც ინგლისელებმა დამიჭირონ და დამხვრიტონ. ნიგნი ხომ დარჩება, საიდანაც ყველა გაიგებს ჩემი ცხოვრების შესახებ კარგს თუ ცუდს: რამ მაიძულა ტფილისიდან წამოსვლა, რატომ მოვხვდი აფრიკაში, შემდეგ კი – [52 ფ.] წმ. ელენეს კუნძულზე. ნიგნის გარდა, არსებობს კიდევ პატარა დღიური, რომელშიც ყველაფერს ვინერ, რაც ყოველდღიურად ხდება. დღიურში აღწერილია ჩემი თითოეული ნაბიჯი ევროპიდან აფრიკაში გამგზავრებამდე. არსებულ მდგომარეობას რუსული ანდაზა კარგად გამოხატავს: „ფონი გასავალს შეაქე“. ყველა გაოგნებულია, რომ ამდენი ხნის განმავლობაში არავისგან წერილი არ მიმიღია. მგონი, [53 ფ.] უკვე ეჭვი ეპარებათ ჩემს წარმომავლობაში და ვილაც თვითმარქვია ვგონივარ. 2000 ტყვეს შორის ადამიანისშვილიც კი არაა, ვისაც წერილი არ მიუღია. აქ არიან ახლად ჩამოყვანილი ტყვეები, ტყვეები, რომლებიც ჩემზე დიდი ხანია აქ იმყოფებიან. მაგალითად, ამერიკელები, მათაც კი, ორი კვირის წინ მიიღეს წერილები. [54 ფ.] მე კი ისევ ველოდები, იქნებ ვინმემ ჯვარი გადამსახოს და წერილი გამომიგზავნოს. ლამის 12 საათია. დავილაღე და საშინლად მეძინება. ფიზიკურ დაღლილობას დიდად ვერ ვგრძნობ, მაგრამ ჩემი გონება მუდმივი დაძაბულობის ქვეშ იმყოფება, რაც ძალიან მღლის. უკვე პირველის 10 წუთია, უნდა დავიძინო, გადაღლილი გონება დავასვენო.

27 ივლისი

კარგი ამინდია. ძალიან კარგად მეძინა. რომ გავიღვიძე, ჩემს ლითონის საათზე 10 საათი იყო. თავს მხნედ ვგრძნობ. სამი

პარტია ჭადრაკი ვითამაშე და სამივე მოვიგე. [55 ფ.] ძალიან ძლიერი მეტოქე მყავდა, შემიძლია ვთქვა – ჩემზე ძლიერი, რომელსაც უჭმელ-უსმელზეც კი სამივე პარტია მოვუგე. ვგონებ, წმ. ელენეს კუნძულის სტუმრები კიდევ დიდხანს ვიქნებით, იმიტომ, რომ ბურებმა ახლახან ნამდვილი ომი გააჩაღეს. ჩემთან ახალგაზრდა სკანდინავიელი მოვიდა, რომელსაც ჩემი პორტრეტის დახატვა სურს. მე მას ანეჩკა ბუჭყიევას სურათი მივეცი [56 ფ.], რომელიც ჩემს „ბუმაჟნიკში“ მქონდა. მშვენივრად გადახატა. მეც დამხატა, მაგრამ ისე კარგად ვერ, როგორც ანეჩკა. თითოეულში 5 შილინგი, ან რუსული 4 რუბ. 50 კაპ. უნდა გადავუხადო. ორივეში 9 რუბ., ან 10 შილინგი, მაგრამ, რადგან ფული არ მაქვს, მელოდება. მე ძნელად თუ ამომიცნობს ვინმე, მაგრამ ანეჩკა ძალიან კარგად დახატა. მინდა გავუგზავნო ფოსტით, [57 ფ.] კარგი საჩუქარი იქნება და თან მინდა იცოდეს, რომ არსებობს ადამიანი, რომელსაც ახსოვს და წმ. ელენეს კუნძულზეც კი მასზე ფიქრობს. ინგლისური გაზეთები მურავიოვის სიკვდილის შესახებ წერენ. აგრეთვე წერენ, რომ წმინდა სინოდი ლევ ტოლსტოის მართლმადიდებლური რელიგიის მოწინააღმდეგედ აცხადებს და მის განკვეთას აპირებს. დღეს კამერდინერმა გამომიცხადა, რომ აღარ სურს ჩემი მომსახურება. სხვა მსახურის [58 ფ.] პოვნა ძალზედ ძნელია, არადა მის გარეშე ძალიან გამიჭირდება, იმიტომ რომ სამზარეულო და საჭმლის კეთება არასოდეს მიზიდავდა. ჩემი რაზმის ერთ-ერთმა ფრანგმა ინგლისელებისგან საფრანგეთში გასვლის ნებართვა მიიღო. ეტყობა, მისმა ახლობლებმა ძალიან მოინდომეს. ამ დღეებში აპირებს გამგზავრებას. თუ მომცეს უფლება, წერილი გავატანო, [59 ფ.] იქნებ საფრანგეთიდან გაგზავნოს და, იმედია, ეს წერილი მაინც მიაღწევს დედამდე.

ჩემი რაზმის ერთ-ერთმა ჯარისკაცმა გამოთქვა სურვილი მემსახუროს, მეც დიდი სიამოვნებით დავთანხმდი, მაგრამ უნდა გადავუხადო, ოღონდ როგორ, არ ვიცი. ნუთუ ყველამ დამივინყა, ნუთუ ჩემგან სიკეთე არავის ახსოვს? ქალური ცნობის-მოყვარეობა მკლავს, მინდა ვიცოდე, რას ფიქრობენ ჩემზე, სახლში როგორაა საქმეები. ღამის პირველი საათია.

28 ივლისი

ამინდს არა უშავს, თუმცა პატარა ქარია. დღეს მინდა ცოტა გავისეირნო, [60 ფ.] კუნძულის დასავლეთი ნაწილი დავათვალიერო. ალბათ, დღის 12 საათზე კაპიტან ფრიგუ-ლიუსთან და კონტ. ბრედასთან ერთად წავალ. დღის 7

ნიკო ბურის დღიური

საათზე ჩემმა ახალმა კამერდინერმა, ბ-ნ კონტმა ყავა მომიტანა. ვილაცას ჩემს სახელზე პარიზიდან ჟურნალ „ფიგაროს“ ნომერი გამოუგზავნია. კარგია, რამდენიმე დღე გავერთობი.

ბოლო ხანს არაფერი დამინერია, სიზარმაცემ მძლია. ჩემი გონება სხვა ფიქრებითაა მოცული და გეგმას აწყობს, [61 ფ.] გაქცევის გეგმას, თუმცა ჩემი გაქცევა ნიგნის დამთავრებამდე ვერ განხორციელდება. ეს უკანასკნელი კი ჩემთვის ბოლო და ყველაზე მძიმე მუხრუჭია. პირველ საათზე წვიმამ დასცხო. კარავში დავრჩი, რადგან გასვლა შეუძლებელია. საკრავზე ვუკრავდი, ვწვალობდი... რაც ძნელად ეძლევა ადამიანს, ის მასში უფრო დიდ ინტერესს იწვევს. არაფერი გამომივიდა, მაგრამ [62 ფ.] დრო მაინც მოვკალი. ჩემ მიერ ტფილისში გაგზავნილი ღია ბარათების ქვითრები მომიტანეს. ცოტათი დავმშვიდდი. იმედია, ახლა მაინც მივა დანიშნულების ადგილამდე, თუმცა როდის, არ ვიცი. დღეს დავსველდი, მინდოდა ტანსაც-

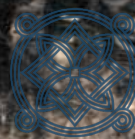
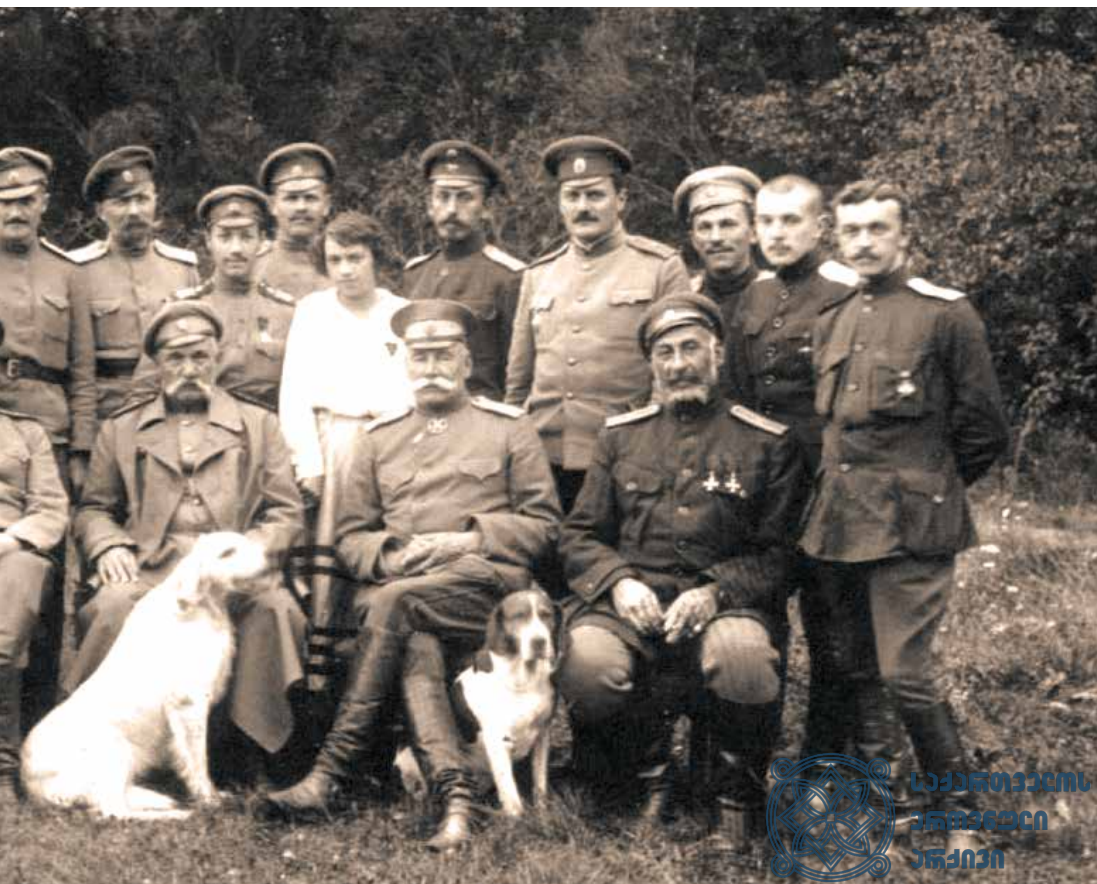
ნიკო ბური ბაგრატიონ-მუხრანელი სამხედრო პირებთან ერთად პირველი მსოფლიო ომის დროს (მარჯვნიდან პირველი, ზის)
[1914-1917 წლები]

მლის გამოცვლა, მაგრამ ამის საშუალება არ არის, რადგან ჩემი მეორე ხელი ტანსაცმელი სამრეცხაოშია. მომინევს ტანზე შეშრობა. 12 ½ საათია.

[63 ფ.] 29 ივლისი

კვირა. კარგი ამინდია, მაგრამ რაოდენ გასაკვირიც უნდა იყოს, დილის 7 საათზე მთის ბორცვებზე მოუთოვია, რისი დანახვაც ვერ შევძელით. ყველა გაოგნებულია, რადგან წმ. ელენეს კუნძულზე თოვლი იშვიათობაა. მათაც კი, ვინც აქ ათეულობით წელიწადია ცხოვრობს, თოვლი პირველად ნახეს. არც კი იცოდნენ, რა არის თოვლი. სალამო კაპიტან ფრიგულიუსთან გავატარე. შეიძლება ითქვას, არაფერზე ვსაუბრობდით: როგორ მისცა ვიტამორს მეორე ჩეკი [64 ფ.] 1900 წ. 18 ივლისით დათარიღებული და როგორ მიიღო მისგან 25 ფუნტი სტერლინგი, დაუბრუნა 15 ფუნტი, დარჩა 10 ფუნტი და როდის მისცემს, ალაჰმა უწყის.

ნიკო ბური ბაგრატიონ-მუხრანელი წმინდა ელენეს კუნძულზე ტყვეობის დროს
[1900-იანი წლები]

*Capt. Ligulus. Cap. de l'Etat Major
Prince Bagration Etc. P. de Brasola
Mouch...*

A. L. Innes

საქართველოს
ეროვნული
არქივი

31 ივლისი

კარგი ამინდია. მშვენივრად მეძინა. გუშინდელმა გასეირნებამ კარგად იმოქმედა ჩემზე. დილიდან ინგლისელების ბანაკიდან მუსიკისა და შედახილების ხმა ისმის, ალბათ რალაც გამარჯვებას ზეიმობენ. ჩვენ კი იმ დასკვნამდე მივედით, რომ **[65 ფ.]** წმ. ელენეს კუნძულზე დარჩენა საკმაოდ დიდხანს მოგვიწევს. დღეს ერთ-ერთმა ოფიცერმა ძალიან უცნაური კითხვა დამისვა – სიცილით მკითხა: თავადო, თქვენიანებს ხომ არ დაავიწყდათ თქვენი არსებობის შესახებო. იძულებული გავხდი მეპასუხა: დიახ, რადგანაც ამ დრომდის ჩემებისგან წერილი არ მიმიღია. ნუთუ მართლა აღარ უნდათ ჩემი დანახვა? ნეტავ რის გამო? იმიტომ რომ, ვერ მივალწიე დასახულ მიზანს, ვერ გავმდიდრდი? სამაგიეროდ, როგორ ვწვალობდი, როგორ განვიცდიდი, **[66 ფ.]** ამას ხომ ღმერთის გარდა ვერვინ ხედავდა? ან ახლა როგორ ვიტანჯები?! კარგი, თუ დამივიწყეს, ვიშიმშილებ და არ მივწერ, არ ვთხოვ დახმარებას. ღმერთმა ბედნიერი ამყოფოთ. მე კი ალბათ ველარ დავბრუნდები სამშობლოში. **[67 ფ.]** უპირველეს ყოვლისა, იმიტომ რომ, იქ არავის ვჭირდები და მეორეც – იმიტომ, რომ წმ. ელენეს კუნძულიდან ტფილისში ჩასასვლელად დიდი თანხაა საჭირო, რომელიც მე არ მაქვს. ტანსაცმელიც მჭირდება, მე ხომ არაფერი გამაჩნია. მთელი ჩემი ნივთები: ოქრო, ვერცხლი, იარაღი, ტანსაცმელი ქ. პრეტორიაში დავტოვე. ეს ქალაქი ინგლისელებმა აიღეს და ჩემი ნივთების შესახებ არაფერი ვიცი, დაიკარგა თუ არა. ყველა მეუბნება – დაიკარგაო, მაგრამ მე იმედს არ ვკარგავ. ეს თუ მართლა ასეა, უმძიმეს მდგომარეობაში **[68 ფ.]** აღმოვჩნდები. როგორ და რანაირად შევძლებ კავკასიაში მოსახვედრად 2000 რუბ. გამომუშავენას? თან ჭამაც ხომ მინდა?! მომიწევს წმ. ელენეს კუნძულზე ან აფრიკაში დარჩენა. ინგლისელები, სავარაუდოდ, **[69 ფ.]** არ დამასაქმებენ, რადგან მათ წინააღმდეგ ვიბრძოდი. ბურები კი მომცემენ რალაც სამსახურს, შიმშილით რომ არ მოკვდები, თუმცა ენა არ ვიცი და გამიჭირდება, ან ვის რაში ვჭირდები აფრიკაში. კიდევ ერთი კითხვა მებადება: იარსებებს კი ტრანსვაალის რესპუბლიკა, თუ ინგლისელები მას შთანთქავენ? სავარაუდოდ, შთანთქავენ. ღამის 11 ½ საათია.

ნიკო ბურის დღიური

30 ივლისი

საკმაოდ კარგი ამინდია.

წმ. ელენეს კუნძულის დასახლებული ნაწილის დასათვალიერებლად გავდიოდი, როდესაც პოლკოვნიკი შემოვიდა, ჩვენზე თვალო-

ვალი რომ ევალება და მკითხა, მსურდა თუ არა [70 ფ.] ევროპაში დაბრუნება, რაზეც უყოყმანოდ დავთანხმდი. შემდეგ კი მამცნო, რომ ინსტრუქციის პირობა ასეთია: არასდროს დავბრუნდე აფრიკაში. მე ვუთხარი, რომ მოვანერ ხელს დოკუმენტს, რომელშიც აფრიკაში შეუსვლელი პირობას დავდებ, ვიდრე ბურებთან ომობენ, შემდეგ კი პრეტორიაში გავემგზავრები მხოლოდ იმისთვის, რომ ჩემი ნივთები ავილო. თანაც, რადგან ევროპაში დასაბრუნებელი [71 ფ.] ფული არ მაქვს, თქვენ უნდა უზრუნველყოთ ჩემი რუსეთის საზღვრამდე მიყვანა, დანარჩენზე კი თავად ვიზრუნებ. ის დამპირდა, რომ ლორდ რობერტს გაუგზავნის მოთხოვნას და პასუხსაც შემატყობინებს. მე, კაპიტანი ფრიგულიუსი და ჩემი გულითადი მეგობარი კონტ. ბრედა წმ. ელენეს კუნძულის დასავლეთ ნაწილის დასათვალიერებლად წავედით. დათვალიერების შემდეგ სამიკიტნოში შევიარეთ. მე სამი ცალი მოხარბული კვერცხი შევუკვეთე და ერთი ბოთლი ლუდი მივირთვი. უკანა გზაზე საფრანგეთის კონსულის ვირებზე მოსეირნე [72 ფ.] გოგონები შემოგვხვდნენ. მივესალმე, მაგრამ, ჩემდა საუბედუროდ, ისინი ფრანგულად არ ლაპარაკობდნენ, მე კი – ინგლისურად. რა უცნაურია, მკვიდრი ფრანგის შვილები არიან და ფრანგულად არ საუბრობენ. მოგვიწია ყესტების ენაზე საუბარი, მათთვის კი ეს ძალზე მოსაწყენი აღმოჩნდა, ამიტომ მალევე დავემშვიდობე და წავედი. საღამოს 5 საათზე დავბრუნდი ჩემს კარავში. დასაძინებლად ხშირად ღამის 11 საათზე ვწვებოდი.

[73 ფ.]

Géomètre — მიწისმზომელი

Doigt — თითი

Azoté — აზოტი

phosphore — ფოსფორი

nuage — ღრუბელი

mirage — ილუზია

arcenciel — ცისარტყელა

bâiller — მთქნარება

defile – მწყობრად სვლა; ალღუმი

vêtement — ტანსაცმელი

ongles — ფრჩხილები

passoire — ფილტრი; ჩაის სანურავი

ნიკო ბური ბაგრატიონ-მუხრანელი [1914-1917 წლები]

oncle — ბიძა

pissottiere — საპირფარეშო (პისუარი)

fin — დასასრული

faim — შიმშილი

fin — დასასრული, ბოლო

malin — ავი, ბოროტი, გაიძვერა

intelligent — ჭკვიანი, გონიერი

coude — იდაყვი

[74 ფ.]

Croix — ჯვარი

Croisé — გზაჯვარედინი

Baptême — ნათლობა

Parrain — ნათლიმამა

Marraine — ნათლიდედა

Huître – ხამანწკა
Coquillage – ნიჟარა; ნაჭუჭი, გარსი
intelligent – ნიჭიერი
relaxant – დასვენება
lamer – ზღვა
lamère – დედა
parapluie – ქოლგა
ombrelle – ქოლგა
conjugué – ერთობლივად
déclinaison – უღლება
malgré – მიუხედავად, თუმცა
naissance – დაბადება
anniversaires – წლისთავი
accouchement – მშობიარობა, დაბადება
mètre – მასწავლებელი
mettre – მოთავსება; მოხმარება
digérer – გადახარშვა; მონელება; მოფიქრება
cataplasme – ბატქაში
mutarde – მდოგვი

[75 ფ.]

gants – ხელთათმანები
ventre – მუცელი
vendre – გაყიდვა
chaussettes – წინდები
soulier – ფეხსაცმელი
animaux – ცხოველი
lesœufs – კვერცხი
œil – თვალი

le temple – ტაძარი
printemps – გაზაფხული
été – ზაფხული
hiver – ზამთარი
Automne – შემოდგომა
Сп. время – დრო
Animaux – ცხოველი

[76 ფ.]

Âne – ვირი
Année – წელიწადი
Anne – ანა
Ancre – ლუზა
[...]
Angle – კუთხე
Arriver – მოსვლა
Annonce – განცხადება
Anon – ჩოჩორი
Anonyme – ანონიმი
Anse – ზღვის ყურე
Encre – მელანი
Entre – შესვლა
Exposition – გამოფენა
juin – ივნისი
oncle – ბიძა
sommeil – სიზმარი
reveil – მადვიდარა

...⁵

5 ტექსტი ფრანგულ და ქართულ ენაზე (არ იკითხება).

მივეცი 10 ფუნტი სტერლინგის ჩეკი გ. მულერს⁶.

მომცეს ჩეკი 10 ფუნტ., ვიტამორმა მომცა 25 ფ. ჩეკი, გ.გ. ჩემთვის მოცემული ჩეკით ფული ჯერ არავისგან მიმიღია, გარდა გ. ვიტამორისა – 10 ფ.

[77 ფ.] – [...] დანარჩენი ბურები, მაგრამ ჩვენ ჯერ არაფერი ვიცით, როგორც კი დეპეშა მოგვივა, ჩემთან შემოიტანენ, მანამდე კი 10 საათი ლოდინი მოგვინევს, მერე კი ნავიკითხავთ მას და სიახლესაც გავიგებთ.

დეპეშაში ნათქვამია, რომ ლორდმა რობერტსმა მოიგო შეტაკება და ტყვედ აიყვანა 5000 ბური, რომლებიც კაპიტან ი. პრენცლოს წინამძღოლობით იბრძოდნენ. ინგლისელებმა ასევე ნადავლად ხელში ჩაიგდეს 9 ზარბაზანი. მათ მიაჩნიათ, რომ პრენცლო ერთადერთი ადამიანია ბურებს შორის **[78 ფ.]**, რომელიც გონებამახვილობითა და უსაზღვრო ენერგიით გამოირჩევა. ახლა უკვე მას აღარ სჭირდება ბევრი ხალხი და არტილერია, ის პარტიზანულ ომს აწარმოებს; მხოლოდ ამ გზით თუ შეძლებს მოგებას. ინგლისელებს ძალიან დიდი დანახარჯები აქვთ, დაახლოებით – ორი მილიარდი. ასე მგონია, ისინი პარტიზანულ ომს ველარ გაუძლებენ, რადგანაც ეს უფრო ძვირი დაუფჯდებათ, ვიდრე **[79 ფ.]** ტრანსვაალისა და ნარინჯისფერი რესპუბლიკები და მგონი, იძულებული გახდებიან, მშვიდობაზე მოილაპარაკონ.

ამ დღიურს დღეს ვასრულებ და გადავდივარ სხვაზე, რომელშიც პირველი აგვისტოდან დავიწყებ წერას.

თავადი კ. გ. ბაგრატიონ-მუხრანელი

[81 ფ.] სამახსოვრო წიგნი – 1

ფოტო

თამბაქოს თუთუნი

პერანგი, ჩექმები, საყელოები, მანუეტები, შარვალი, შაქარი, სიროფი, პიკული, ქალაღდი, სავიზიტო ბარათები, ფეხსაცმელები, ჰალსტუხი, სანთლები – 17 შ.1 პ. (ტაბ.8)

ფორთოხალი – 2ფ. 10პ.

[82 ფ.] „ლაიმჯუსი“ – 1,9 შილინგი

ვაზელინი – 1 შილინგი

ბანანი – ½ შილინგი

⁶ არ იკითხება.

ვიყიდე ორი [...] – 2 შილინგი
ქლიავი – 1 ½ შილინგი
ქუდი – 1 ½ შილინგი
ციტრა – 1 ½ ლირ. 5 შილინგი
მარკები – 5 შილინგი
„პერერ“ – 1 შილინგი
სურათი – 5 შ.
„გოლოვკა“ – 2 შილინგი
ღია ბარათები – 1 შილინგი
სიგარეტი – 4 შილინგი
ლუდი – ½ შილინგი
პროვიზია ბრედასთვის – 2 ½ შილინგი

[...]

14 ივლისი, ავინონე – 5 ფ. 12 დ.

[84 ფ.] ბარათები და მარკები წერილებისთვის – 2 ½ შილინგი

ვიყიდე საცვლები – 7 ½ შილინგი

პაპიროსი – 2 შილინგი

წერილების ყუთები – 2 შილინგი

მარკები – 1 ½ შილინგი

ბანანი – ½ შილინგი

სულ = (?)

[85 ფ.] [1900 წლის 5 აპრილს პოლკოვნიკი ვ. ინგლისელებმა ტყვედ აიყვანეს ... და გააგზავნეს წმ. ელენეს კუნძულზე. 21 აპრილს ჩამოვიდნენ წმ. ელენეს კუნძულზე, სადაც გემი [...] 4 დღე გააჩერეს ...]

ՆԱԽԱՐԱՅՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԿԱՐԱԳՐԱԿԱՆ
ՆԱԽԱՐԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

ნიუო ბურის დღიურის ფოტოასლები

ნიუო ბურის პირადი საარქივო ფონდი № 2098,

აღწერა №1, საქმე №21.

დღიური მცირე ზომისაა:

85 ფ. ზომები: ყდა - 72X101 მმ, გაშლილი - 72X215 მმ;
ქალაქი - 60X93 მმ, გაშლილი - 60X190 მმ; სისქე - 12
მმ; არშიები: ზედა - 5 მმ, ქვედა - 10 მმ.

ქალაქი, ფანქრით ნანერი, მუყაოს ახალი ყდა.

ფფ. 1-2

ფფ. 2-3

ფფ. 3-4

ფფ. 4-5

2. *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი

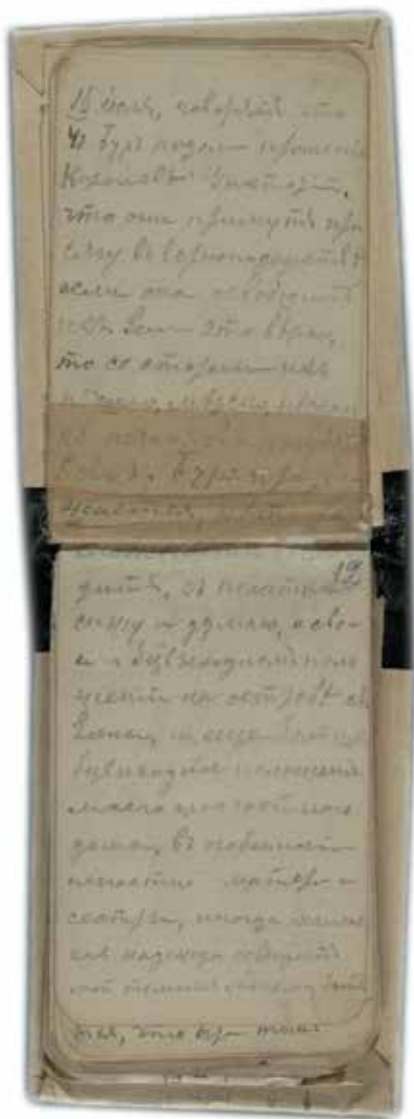
1. *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი
 ეგვიპტის *ბუნებრივი* საგანი

ქვიშა	3	1/2
ქვიშა	4	1/2
ქვიშა	5	1/2
ქვიშა	6	1/2
ქვიშა	7	1/2
ქვიშა	8	1/2
ქვიშა	9	1/2
ქვიშა	10	1/2
ქვიშა	11	1/2
ქვიშა	12	1/2
ქვიშა	13	1/2
ქვიშა	14	1/2
ქვიშა	15	1/2
ქვიშა	16	1/2
ქვიშა	17	1/2
ქვიშა	18	1/2
ქვიშა	19	1/2
ქვიშა	20	1/2
ქვიშა	21	1/2
ქვიშა	22	1/2
ქვიშა	23	1/2
ქვიშა	24	1/2
ქვიშა	25	1/2
ქვიშა	26	1/2
ქვიშა	27	1/2
ქვიშა	28	1/2
ქვიშა	29	1/2
ქვიშა	30	1/2
ქვიშა	31	1/2
ქვიშა	32	1/2
ქვიშა	33	1/2
ქვიშა	34	1/2
ქვიშა	35	1/2
ქვიშა	36	1/2
ქვიშა	37	1/2
ქვიშა	38	1/2
ქვიშა	39	1/2
ქვიშა	40	1/2
ქვიშა	41	1/2
ქვიშა	42	1/2
ქვიშა	43	1/2
ქვიშა	44	1/2
ქვიშა	45	1/2
ქვიშა	46	1/2
ქვიშა	47	1/2
ქვიშა	48	1/2
ქვიშა	49	1/2
ქვიშა	50	1/2

სულ = 8 1/2 *სული*

ფფ. 5-6

ფფ. 6-7

ფფ. 11-12

ფფ. 12-13

ფფ. 13-14

ფფ. 14-15

ფფ. 15-16

ფფ. 16-17

ფფ. 17-18

ფფ. 18-19

19
 18
 17
 16
 15
 14
 13
 12
 11
 10
 9
 8
 7
 6
 5
 4
 3
 2
 1

ფფ. 19-20

21
 20
 19
 18
 17
 16
 15
 14
 13
 12
 11
 10
 9
 8
 7
 6
 5
 4
 3
 2
 1

ფფ. 20-21

ფფ. 21-22

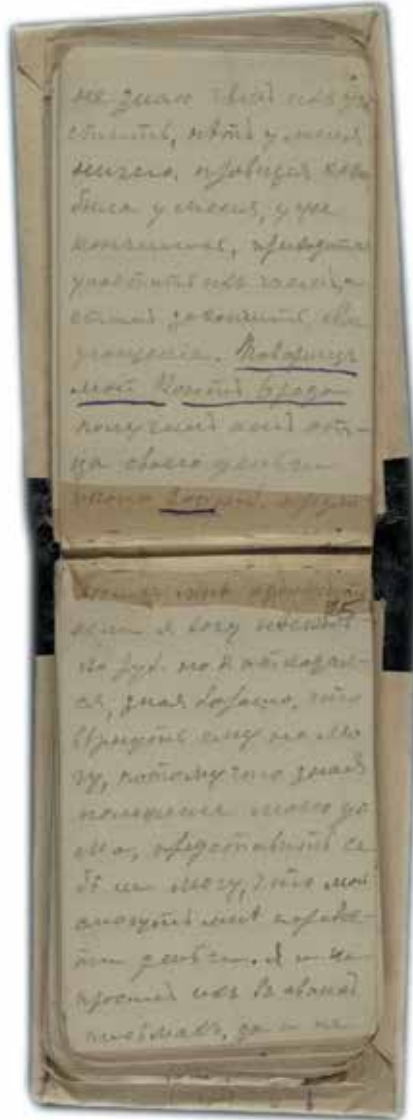

ფფ. 22-23

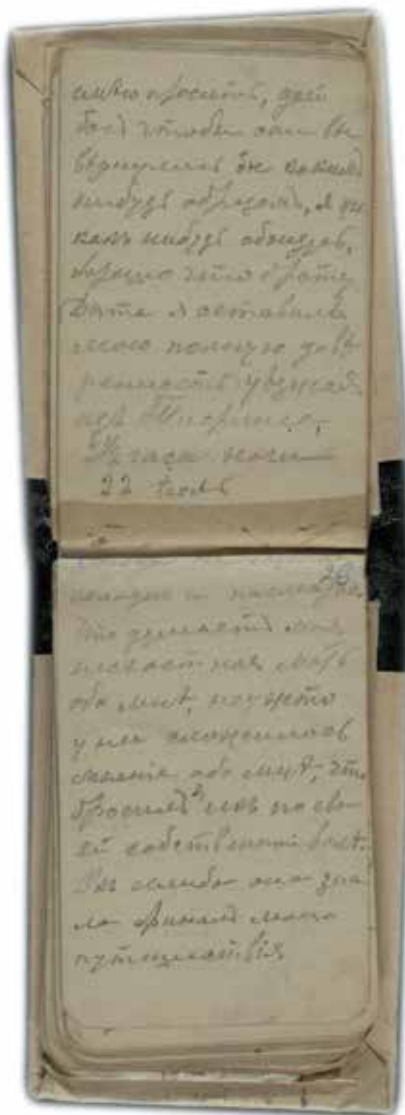

ფიგ. 23-24

ფიგ. 24-25

ფფ. 25-26

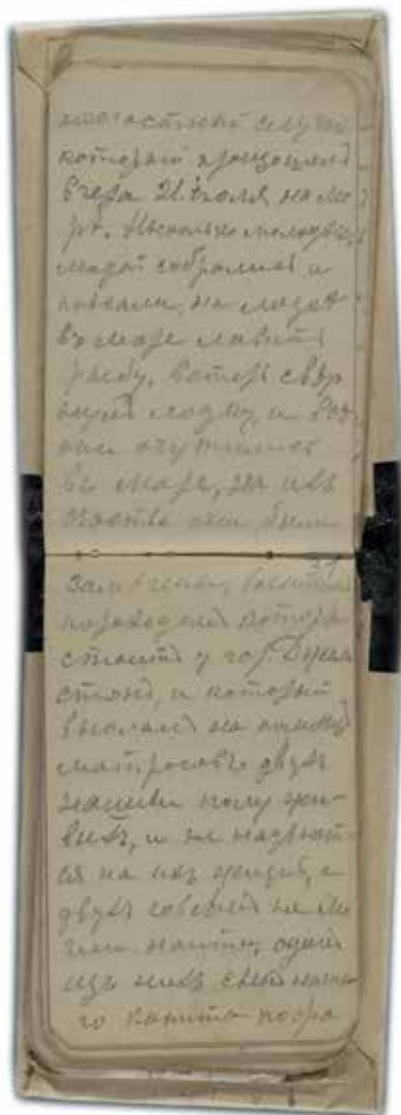

ფფ. 26-27

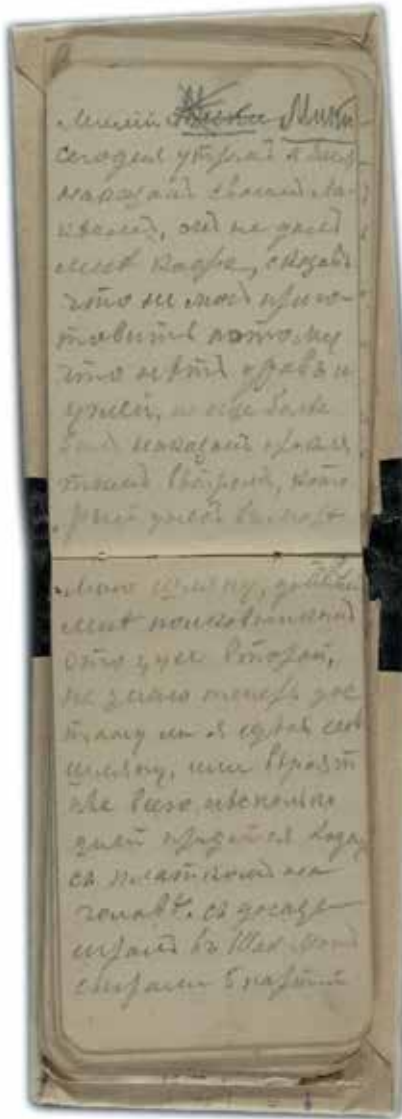

ფფ. 29-30

ფფ. 30-31

ფფ. 31-32

ფფ. 32-33

დადგინდა, აგრ. ცხელი.
 აღს. ბეგონი, ან გაც-
 მინაში ბინდო. ა. გოდ.
 მდელ, სივრცე ბუნებ.
 ცხელი. როგორც აღს.
 ბოძ, აღს. ადგილ. უმეტ.
 გარდა თბ. მდელი.
 მრავალჯერ აღს.
 მთა. აგრ. უმეტ. მდ.
 ბუნებ. უმეტ. მდ.
 ბუნებ. ა. ა. ბუნ.

ბუნებ. მთა. ა. ბუნ.
 მდ. მთა. ა. ბუნ.
 მდ. მთა. ა. ბუნ.
 მდ. მთა. ა. ბუნ.
 მდ. მთა. ა. ბუნ.
 მდ. მთა. ა. ბუნ.
 მდ. მთა. ა. ბუნ.
 მდ. მთა. ა. ბუნ.
 მდ. მთა. ა. ბუნ.

ფფ. 33-34

აგრ. ა. გაც.
 ბუნებ. ა. გაც.
 ბუნებ. ა. გაც.
 ბუნებ. ა. გაც.
 ბუნებ. ა. გაც.
 ბუნებ. ა. გაც.
 ბუნებ. ა. გაც.
 ბუნებ. ა. გაც.
 ბუნებ. ა. გაც.

ბუნებ. ა. გაც.
 ბუნებ. ა. გაც.
 ბუნებ. ა. გაც.
 ბუნებ. ა. გაც.
 ბუნებ. ა. გაც.
 ბუნებ. ა. გაც.
 ბუნებ. ა. გაც.
 ბუნებ. ა. გაც.
 ბუნებ. ა. გაც.

ფფ. 34-35

ფფ. 37-38

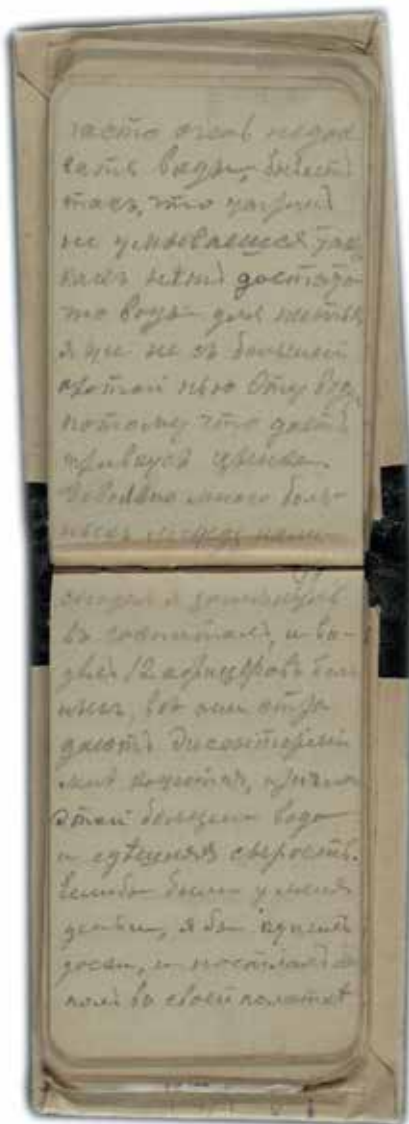

ფფ. 38-39

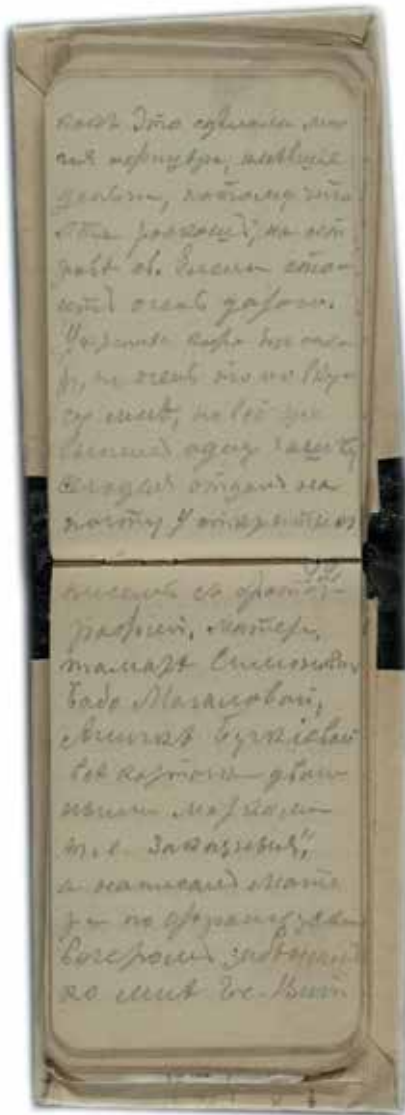

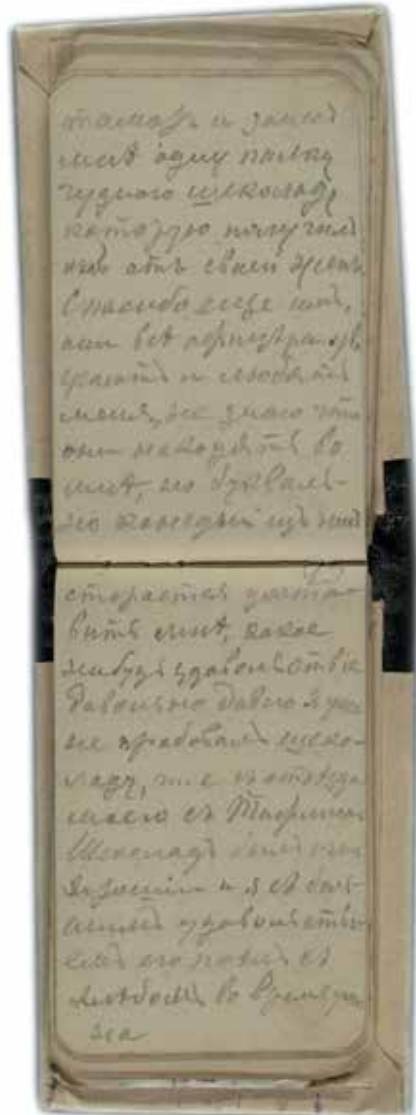
ფფ. 39-40

ფფ. 40-41

ფფ. 41-42

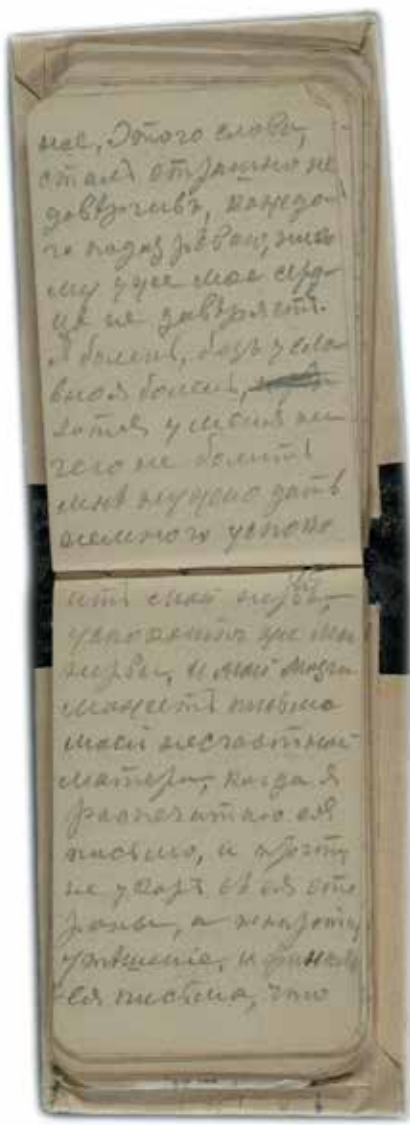

ფფ. 42-43

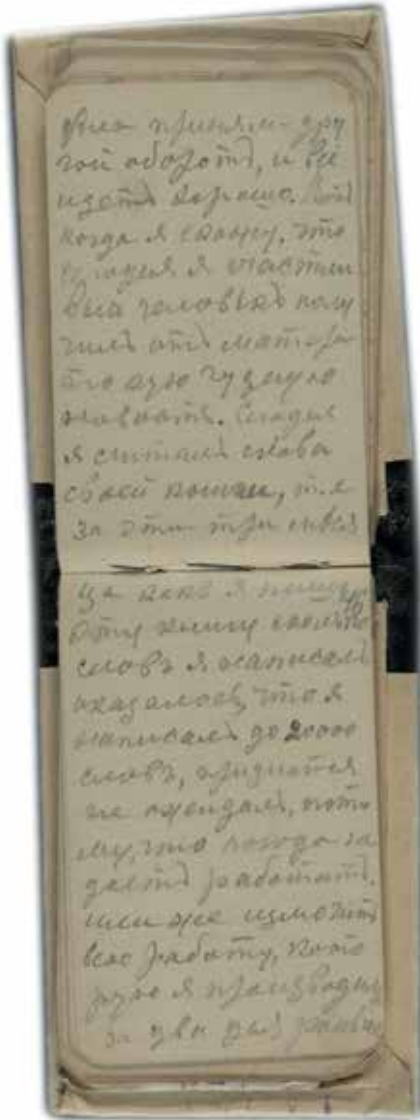

ფფ. 43-44

ფფ. 44-45

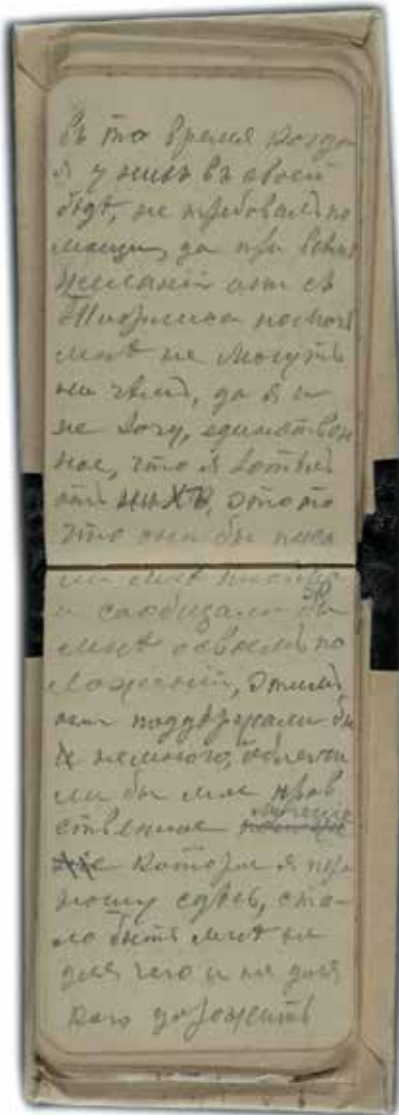

ფფ.45-46

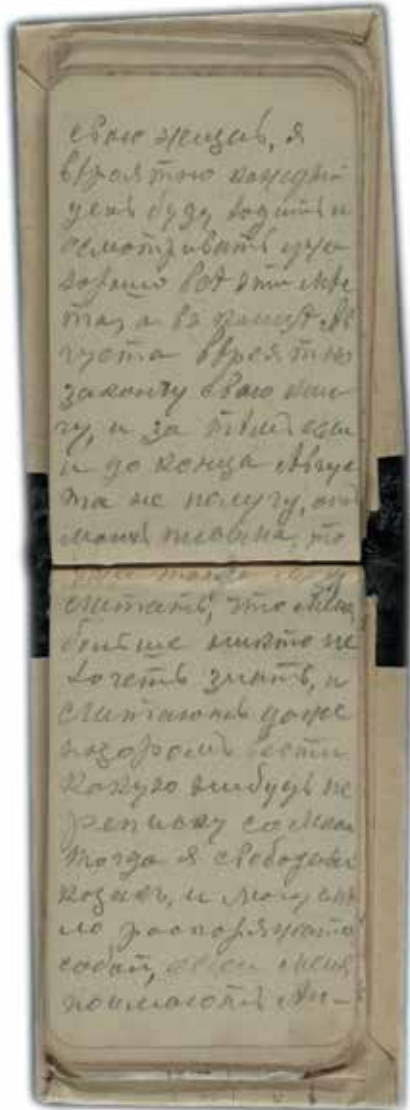

ფფ. 46-47

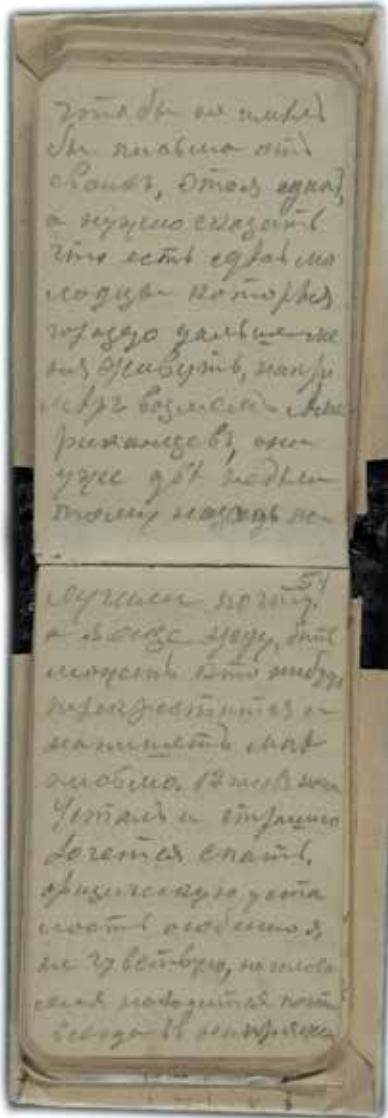

ფფ. 49-50

ფფ. 50-51

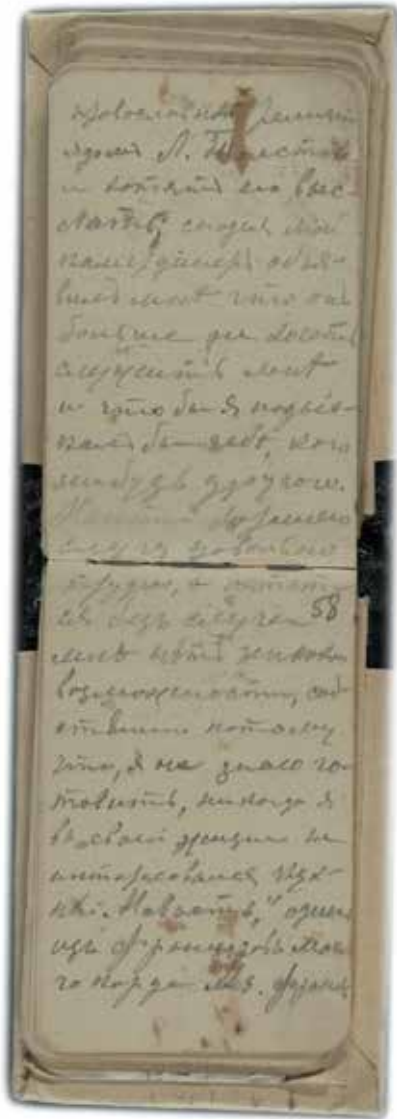

ფფ. 53-54

ფფ. 54-55

ფფ. 57-58

ფფ. 58-59

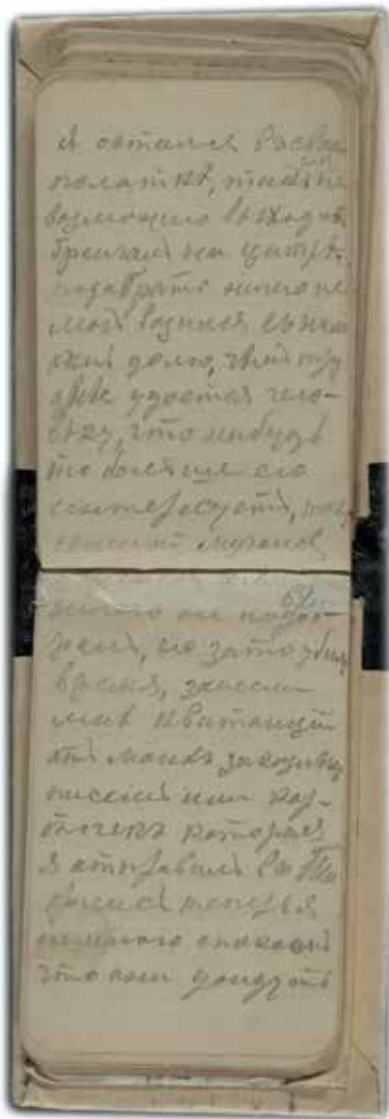

ფფ. 59-60

ფფ. 60-61

ფგ. 61-62

ფგ. 62-63

ფფ. 63-64

ფფ. 64-65

4. Երանս ըստ զոր սիւն
Ի տանն ասան զազա
նո, զի սէրո, օրօրաց
նո օրհանութիւն Բնօր
նի սիւնն եւ Բնօրհան
քին, Բնօրհանստ
Երանս զմտովն զոյգ
ունակս քիչ ու զան
ախոց զքին եւ սունկ
Օրհան Կարն, սն
սեան. Բեւ զառօթն
ժամ զմե պոյս զպոյս
լուսն զառօթն եւ զառօթ
նան, ու զայն և
նոյքս նաջ ի սայ.
Բեւ- եւ զմե Երան
ու ու զայն ու ու զայն
Օրհան Երանս քին
Երան, զիւն ու Երան
եւ զայն զիւն զիւն
նանն եւ Երանս զին
կա ու զայնն ու զայն
նայն զա զայն ու
նոյքս նաջ ի սայ.
Երան Երան Երան

ფფ. 67-68

Տունն զմե սիւն
օրհանստ զառօթն
նայն ու զայնն զայն
Երանս Երանս
քիչ եւ զայնն.
Երանստ ու զին
Երանստ ու զին
նայնն սիւն, ու
նայնն օրհան, ու
սն զայնն զայնն
նայնն ու զին
նայնն ու զին
նայնն ու զին
նայնն ու զին
նայնն ու զին
նայնն ու զին
նայնն ու զին
նայնն ու զին

ფფ. 68-69

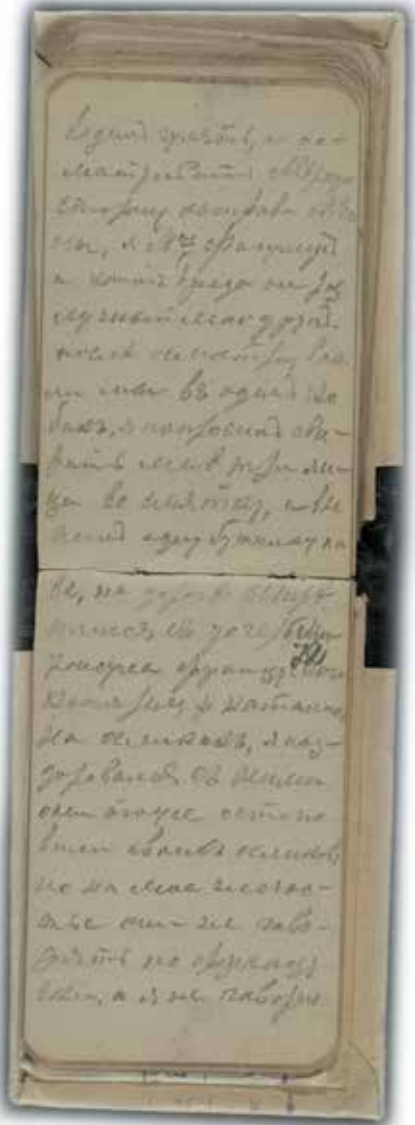

ფფ. 69-70

ფფ. 70-71

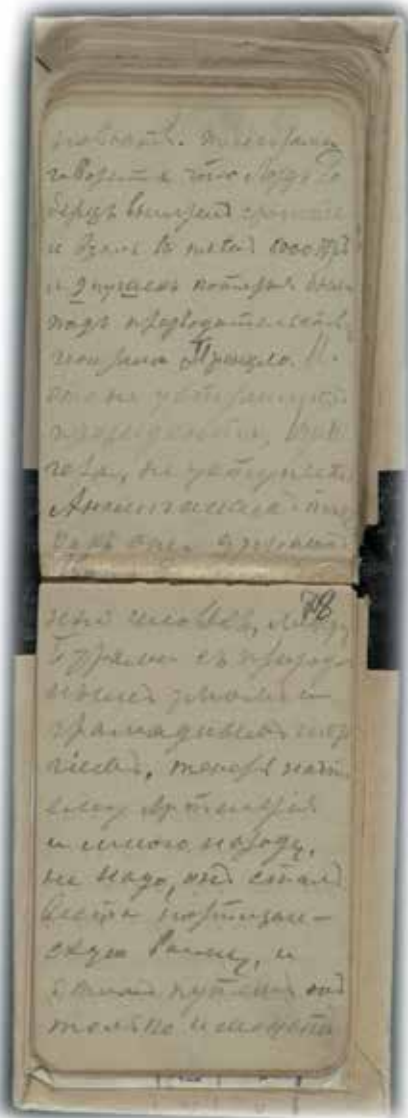

ფფ. 71-72

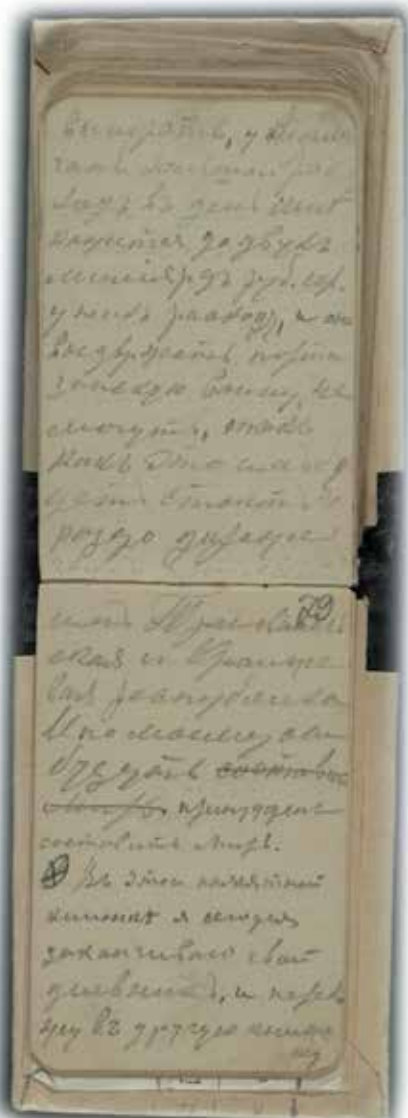

ფფ. 72-73

ფფ. 77-78

ფფ. 78-79

ფ. 79

ფ. 80

